

JONGEREN & DE WERELD 2013

**NC
DO**

ONDERZOEKSREEKS **17**

NCDO is het Nederlandse kennis- en adviescentrum voor burgerschap en internationale samenwerking. NCDO voert onderzoek uit, geeft trainingen en stimuleert de meningsvorming over mondiale thema's door publicaties te verzorgen en de discussie op gang te brengen. NCDO werkt daarbij samen met overheid en politiek, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en wetenschap.

Heeft u vragen of opmerkingen over dit onderzoek of wilt u op de hoogte worden gehouden van nieuw onderzoek, neem dan contact op met NCDO via onderzoek@ncdo.nl.

Illustratie omslag: Kim Verschoor

ISBN: 978-90-74612-43-2

Amsterdam, oktober 2013

NCDO is het centrum voor mondiaal burgerschap.
Postbus 94020, 1090 AD Amsterdam
tel +31 (0)20 568 87 55
onderzoek@ncdo.nl, www.ncdo.nl

JONGEREN & DE WERELD 2013

LETTE HOGELING
ANNEMARIE VAN ELFRINKHOF

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	4
1. INLEIDING	9
2. GEDRAG	13
2.1 ZUINIG MET ENERGIE EN WATER	13
2.2 MOBILITEIT	14
2.3 RECYCLING EN OMGANG MET AFVAL	15
2.4 CONSUMENTENGEDRAG	16
2.5 INFORMATIE ZOEKEN OVER MONDIALE VRAAGSTUKKEN	17
2.6 MENING GEVEN OVER MONDIALE VRAAGSTUKKEN	18
2.7 DONEREN AAN GOEDE DOELEN	19
2.8 VRIJWILLIGERSWERK	20
2.9 INDEX MONDIAAL BURGERSCHAP	21
2.10 CONCLUSIE	23
3. PRINCIPES	26
3.1 GELIJKWAARDIGHEID VAN MENSEN	26
3.2 WEDERZIJDSE AFHANKELIJKHEID	28
3.3 GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID	29
3.4 CONCLUSIE	31
4. VERANDERINGEN IN HOUDING EN GEDRAG	32
4.1 VERANDERINGEN IN DUURZAAM GEDRAG	32
4.2 VERANDERINGEN IN HOUDING	38
4.3 CONCLUSIE	41

5. JONGEREN EN DE WERELD: VERKLARINGEN VOOR GEDRAG	43
5.1 THUISITUATIE EN KENNIS VAN MONDIALE VRAAGSTUKKEN	44
5.2 VERKLARINGEN VOOR MONDIAAL BURGERSCHAPSGEDRAG	45
5.3 PROFIEL 1: JONGEREN DIE ZUINIG OMGAAN MET WATER, ENERGIE EN PLASTIC	48
5.4 PROFIEL 2: JONGEREN MET ZEER VEEL KENNIS VAN DE WERELD	49
5.5 PROFIEL 3: JONGEREN DIE ZICH ACTIEF INZETTEN VOOR EEN BETERE WERELD	50
5.6 CONCLUSIE	53
6. DRAAGVLAK VOOR ONTWIKKELINGSHULP ONDER JONGEREN	55
6.1 HET BELANG OM MENSEN IN ARME LANDEN TE HELPEN ZICH TE ONTWIKKELEN	56
6.2 NEDERLANDSE ONTWIKKELINGSHULP VERMINDEREN, VERGROTEN OF GELIJK HOUDEN?	56
6.3 RELATIEF BELANG VAN AANDACHT VOOR ONTWIKKELINGSHULP	57
6.4 CONCLUSIE	58
LITERATUUR	59
VERANTWOORDING	60

SAMENVATTING

In dit rapport staat het gedrag van Nederlandse jongeren centraal en hun houding ten opzichte van internationale vraagstukken en mondiale verbondenheid. Door middel van een grootschalige online survey is onderzocht in hoeverre Nederlandse jongeren van 12 tot 18 jaar zich als mondiaal burgers gedragen. Ofwel, gedragen zij zich duurzaam ten opzichte van samenleving en natuur? Voelen zij zich verantwoordelijk voor het oplossen van mondiale vraagstukken? Voelen Nederlandse jongeren zich betrokken bij problemen die zich elders in de wereld voordoen, maar (op termijn) ook hier effect hebben? In hoeverre vinden jongeren dat mensen wereldwijd gelijkwaardig aan elkaar zijn? Dit rapport bevat een schat aan informatie over de mate waarin Nederlandse jongeren zich als mondiaal burger gedragen of opstellen. Mondiaal burgerschap gaat zowel over sociale aspecten van gedrag (vrijwilligerswerk, doneren aan goede doelen, houding ten opzichte van ontwikkelingshulp) als over de ecologische aspecten van gedrag (recyclen, zuinig omgaan met energie en water).

Gedragen Nederlandse jongeren zich als mondiaal burger?

NCDO onderscheidt in dit onderzoek acht soorten gedraging die verbonden zijn aan duurzaamheid van de natuur of samenleving: 1) zuinig omgaan met water en energie; 2) mobiliteit; 3) recycling en omgang met afval; 4) consumentengedrag; 5) informatie zoeken; 6) je mening geven over mondiale vraagstukken; 7) doneren aan goede doelen en 8) vrijwilligerswerk.

Zuinig met water en energie

Nederlandse jongeren gaan redelijk zuinig om met water en energie. De meeste jongeren laten de kraan niet onnodig lopen tijdens het tandenpoetsen en doen het licht uit als zij als laatste een kamer verlaten. Veertig procent van de jongeren laat echter wel vaak de oplader van hun mobiele telefoon in het stopcontact zitten als de mobiel al is opgeladen.

Mobiliteit

Jongeren kunnen zelf nog niet autorijden. De jongeren is daarom een keuze voorgelegd over het ophalen en wegbrengen met de auto. Een derde van de jongeren geeft aan dat ze liever met de auto worden weggebracht dan dat ze met de fiets gaan. Bijna de helft geeft aan soms weggebracht te willen worden met de auto.

Recycling en omgang met afval

Jongeren gaan duurzaam om met afval. Twee derde recycled plastic tasjes door ze meer dan één keer te gebruiken. Jongeren gooien geen afval op straat en maar een klein deel van de jongeren gooit eten weg als het nog goed is. Als ze dat doen dan gaat het meestal om restjes van het avondeten of de lunch.

Consumentengedrag

Het consumentengedrag van jongeren is nog beperkt vergeleken met dat van volwassenen. Met name voor de jongeren tot vijftien jaar geldt dat hun ouders nog vaak over aankopen beslissen. Dit geven de jongeren bijvoorbeeld aan bij de vraag of ze producten kopen die door kinderen zijn gemaakt. De jongeren die wel zelf spullen aanschaffen laten weten dat ze vaak niet weten of spullen door kinderen gemaakt zijn of dat ze ervan uit gaan dat alle spullen door kinderen worden gemaakt. Jongeren kopen nauwelijks tweedehandsspullen. De vleesconsumptie onder jongeren is hoog; bijna negentig procent van de jongeren eet vaak of bijna altijd vlees.

Informatie zoeken en je mening geven over mondiale vraagstukken

Televisie, radio of krant zijn onder jongeren nog steeds belangrijker bronnen van informatie over problemen in de wereld dan internet. Een derde van de jongeren volgt vaak of (bijna) altijd het nieuws via televisie, radio of krant, terwijl ruim twintig procent het nieuws via internet volgt. Jongeren geven

nauwelijks hun mening over mondiale vraagstukken. In de kleine sociale kring spreken sommigen hun familie en vrienden nog wel aan op gedrag dat niet goed is voor het milieu, en een vergelijkbare groep *liked* goede doelen op Facebook of wordt fan van een goed doel op Hyves, maar de meeste jongeren spreken niet over armoede, milieu of andere problemen in de wereld.

Doneren

De jongeren is gevraagd of zij doneren aan goede doelen of zelf geld opgehaald hebben voor een goed doel via een actie, bijvoorbeeld een sponsorloop of vastenactie. Van de jongeren blijkt een vijfde zowel aan goede doelen te doneren als zelf geld op te halen. Daarnaast is er een groep van dertig procent die of doneert of meedoet aan een actie. Bijna de helft van de jongeren zet zich niet financieel in voor een goed doel.

Vrijwilligerswerk

Bijna veertig procent van de jongeren doet vrijwilligerswerk naast de verplichte maatschappelijke stage. Jongeren zijn het vaakst vrijwilliger voor sportverenigingen, ook doen jongeren vrijwilligerswerk voor religieuze organisaties.

De principes gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid en (gedeelde) verantwoordelijkheid

NCDO heeft drie principes gedefinieerd die samenhangen met mondiaal burgerschap: de gelijkwaardigheid van mensen, het besef van wederzijdse afhankelijkheid en een gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. Het besef van wederzijdse afhankelijkheid en een gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken krijgen het meeste steun van jongeren. Jongeren zijn ook voor het grootste deel voor gelijke kansen van iedereen, maar de steun neemt af in het concrete geval van het krijgen van werk in Nederland door niet-Nederlanders. Jongeren zien over het algemeen maar beperkte mogelijkheden voor zichzelf om bij te dragen aan het verwezenlijken van de drie principes.

Verschillen tussen 2012 en 2013

Doordat het onderzoek zowel in 2012 als in 2013 is uitgevoerd kunnen we nagaan of er verschuivingen in gedrag hebben plaatsgevonden. Dit blijkt inderdaad het geval te zijn. Op een aantal punten zijn jongeren zich gemiddeld genomen wat minder duurzaam gaan gedragen. Jongeren laten gemiddeld vaker de oplader in het stopcontact zitten als hun mobiele telefoon is opgeladen en ze kiezen in 2013 vaker voor de auto dan voor de fiets. Er is geen vergelijkbare verduurzaming te zien als het gaat om het eten van vlees en het kopen van tweedehandsspullen. Ten aanzien van het recyclen onder jongeren, en hun omgang met water en energie waren de jongeren al in 2012 redelijk duurzaam en dit duurzame gedrag hebben ze vastgehouden. Op één aspect zijn jongeren zich minder duurzaam gaan gedragen. Zij kopen vaker spullen gemaakt door kinderen. Waarschijnlijk is dit eerder het gevolg van een toename van kennis over de arbeidsomstandigheden waaronder spullen die in Nederland te koop zijn worden gemaakt dan dat ze daadwerkelijk bewust vaker kiezen voor kinderarbeid.

Jongeren zoeken in 2012 vaker nieuws op internet over mondiale vraagstukken en *liken* vaker goede doelen op Facebook dan in 2013. Ze spreken familie en vrienden er ook vaker op aan als deze milieuonvriendelijk gedrag vertonen. Er zijn gemiddeld genomen geen veranderingen zichtbaar in het zoekgedrag van jongeren voor informatie over mondiale vraagstukken via de traditionele media als in 2012. Ook zijn er geen verschillen met betrekking tot het doneren en inzamelen van geld, en het doen van vrijwilligerswerk.

Naast veranderingen in gedrag is er ook gekeken naar veranderingen in de mate waarin jongeren de drie principes van mondiaal burgerschap onderschrijven. Zowel in 2012 als in 2013 is er onder jongeren een groot besef van wederzijdse afhankelijkheid. Jongeren lijken in 2013 echter minder overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen en van een gedeelde verantwoordelijkheid dan in 2012. Zij stellen Nederland en Nederlanders iets voorop ten opzichte van niet-Nederland(ers).

Verklaren van gedrag

Welke rol spelen achtergrondkenmerken van jongeren, zoals bijvoorbeeld sekse, leeftijd en opleiding, bij het verklaren van gedrag dat bevorderend is voor de duurzaamheid van samenleving en milieu? Vertonen jongeren die de drie principes onderschrijven meer gedrag voor een betere wereld? Hoe meer jongeren begaan zijn met anderen en hoe meer ze bereidt zijn zich in te

zetten voor anderen - dat is, hoe altruïstischer ze zijn - des te meer gedragen zij zich als mondiaal burger. Dit begaan zijn met andere mensen en de natuur verklaart de meeste verschillen in mondiaal burgerschap tussen jongeren. Naast altruïsme zijn opleidingsniveau van de jongere, kennis van de wereld en het duurzame gedrag van de ouders de belangrijkste verklarende factoren van verschillen in duurzaam gedrag. Hierbij gaan een hoger opleidingsniveau, meer kennis van de wereld en duurzaam gedrag van de ouders samen met duurzaam gedrag van de jongeren. Dit duidt erop dat duurzaam gedrag in grote mate is aan te leren. Van de drie principes is alleen het besef van wederzijdse afhankelijkheid van invloed op de mate van duurzaam gedrag. Hoe groter het besef van wederzijdse afhankelijkheid des te meer jongeren zich gedragen als mondiaal burger.

Draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking

Een ruime meerderheid van de jongeren vindt het zeer belangrijk om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen. Zij willen echter niet dat de regering daar meer geld aan uitgeeft, eerder willen zij dat het budget voor ontwikkelingssamenwerking gelijk blijft of vermindert.

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

De huidige generatie jongeren groeit op in een wereld waarin fysieke afstand steeds minder een belemmering is om in contact te staan met de wijde wereld. De grenzen binnen Europa zijn vervaagd en veel (Europese) landen zijn steeds makkelijker te bereiken met de auto, trein of een goedkope vlucht. Jongeren hoeven nauwelijks hun kamer uit om met de rest van de wereld in contact te komen. Digitale netwerken brengen hen overal met een muisklik.

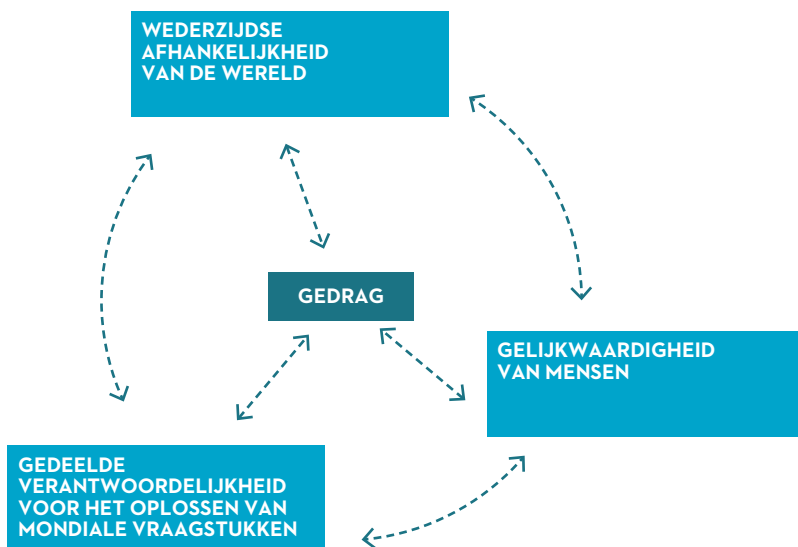
Jongeren zijn dus wereldburgers. In hoeverre gedragen zij zich als mondiaal burger en zijn zij zich bewust van hun mondiaal burgerschap? In tegenstelling tot volwassenen hebben jongeren (tot 18 jaar) nog geen formele rechten en plichten. Zij mogen nog niet stemmen bij verkiezingen en hoeven nog geen belasting te betalen. Naarmate ze ouder worden, hebben echter ook jongeren in hun gedrag als consument en als lid van de samenleving steeds meer duurzame keuzemogelijkheden waarmee ze uiting kunnen geven aan hun mondiaal burgerschap. Het gedrag dat zij vertonen is niet alleen nu van invloed op de wereld, het is waarschijnlijk dat het een voorbode is van het gedrag dat zij als volwassene zullen vertonen. Inzicht in het gedrag en de houding van de huidige generatie jongeren geeft een glimp van de toekomstige volwassen mondiale burgers.

In dit onderzoek, Jongeren & de Wereld 2013, staat het gedrag van Nederlandse jongeren centraal, en hun houding ten opzichte van internationale vraagstukken en mondiale verbondenheid. Gedragen Nederlandse jongeren zich als mondiaal burgers? Ofwel, in hoeverre gedragen zij zich duurzaam ten opzichte van samenleving en natuur? Voelen zij zich verantwoordelijk voor het oplossen van mondiale vraagstukken? Voelen Nederlandse jongeren zich betrokken bij problemen die zich elders in de wereld voordoen, maar (op termijn) ook hier effect hebben? Dit rapport bevat een schat aan informatie over mondiaal burgerschapsgedrag en -houdingen onder Nederlandse jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar.

1.1 Mondiaal burgerschap

Ontwikkelingssamenwerking bestond tot een aantal jaar geleden uit hulp van Nederland en Nederlanders aan landen ver weg. De rol van Nederlanders, jongeren en volwassenen, hierin was voornamelijk het geven van (financiële) steun aan dit beleid. Ontwikkelingen zoals de toenemende afhankelijkheid in de wereld veranderen ook de kijk op ontwikkelingssamenwerking. Op basis van deze nieuwe verhoudingen hanteren we in deze studie een bredere benaderingswijze, waarbij de rol van het individu in het oplossen van mondiale vraagstukken over klimaat, energie, voedsel en water centraal staat. In een wereld waarin iedereen verbonden is, is het gedrag van de één van invloed op de leefsituatie van de ander. De verantwoordelijkheid die dit met zich meebrengt voor elke burger is verwoord in het concept mondiaal burgerschap:

“De mondiale dimensie van burgerschap is gedrag dat recht doet aan de principes van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld, de gelijkwaardigheid van mensen en de gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken” (Carabain et al., 2012).

Figuur 1 Grafische weergave van de definitie van mondiaal burgerschap

In dit rapport wordt gekeken naar (1) mondiaal burgerschapsgedrag, (2) besef van wederzijdse afhankelijkheid, (3) overtuiging van gelijkwaardigheid van mensen en (4) het nemen van (mede) verantwoordelijkheid voor mondiale vraagstukken bij de Nederlandse jeugd van twaalf tot achttien jaar.¹

De jongeren in het onderzoek zijn op weg naar volwassenheid. Ze zijn nog niet volledig gevormd en er kan nog veel veranderen op het gebied van (mondiaal) burgerschap. Geleidelijk aan leren ze meer over hoe het er in de wereld aan toe gaat, op school, maar ook via het nieuws en het sociale netwerk waarin ze zich bevinden. Doordat hun wereld groter wordt is het niet alleen aannemelijk dat het besef van wederzijdse afhankelijkheid toeneemt, zij zullen zich langzaamaan steeds beter kunnen inleven in het perspectief van anderen (Selman, 1980). Dit kan bijdragen aan een overtuiging van gelijkwaardigheid van mensen en een betrokkenheid bij mensen in moeilijker levensomstandigheden. Adolescenten, jongeren van 17 en 18 jaar, nemen meer maatschappelijke verantwoordelijkheid dan ‘jonge’ jongeren uit onze doelgroep (Crocettie et al, 2012). Daarnaast geldt voor veel jongeren dat zij in hun ontwikkelingen de invloed van ouders, familie en vrienden meenemen. We verwachten daarom dat de omgeving waarin jongeren zich ontwikkelen invloed uitoefent op hun mondiaal burgerschap.

1.2 Dit onderzoek

De focus van dit rapport ligt zoals gezegd op de houding en het gedrag van Nederlandse jongeren, gerelateerd aan duurzaamheid van de natuur en samenleving. In Hoofdstuk 2 gaan we in op het gedrag van Nederlandse jongeren gerelateerd aan mondiaal burgerschap. Daarbij worden acht soorten gedragingen onderscheiden, variërend van het al dan niet zuinig omgaan met energie en water tot het aantal jongeren dat zich vrijwillig inzet voor een organisatie of goed doel. Alle gedragingen samen vormen de index mondiaal burgerschap; een indicator voor de mate waarin Nederlandse jongeren gedrag vertonen dat rekening houdt met de duurzaamheid van de natuur en samenleving wereldwijd. Eerder in deze inleiding beschreven we dat NCDO mondiaal burgerschap definieert als gedrag dat recht doet aan drie principes; de gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid van mensen en de gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale problemen. In hoeverre onderschrijven Nederlandse jongeren deze principes? En zijn daarin verschillen tussen jongeren? Deze

¹ Een uitgebreide uiteenzetting van mondiaal burgerschap staat in Carabain et al. (2012). De relatie tussen jongeren en mondiaal burgerschap is uitgewerkt in het onderzoek van vorig jaar door Van Gent et al. (2012) ‘Jongeren & Mondiaal Burgerschap 2012’.

vragen worden beantwoord in Hoofdstuk 3 van dit rapport. Het onderzoek naar jongeren en de wereld heeft ook in 2012 al plaatsgevonden. In Hoofdstuk 4 is daarom een vergelijking te vinden tussen de resultaten uit 2012 en 2013. Daarbij worden vragen beantwoord als 'In hoeverre zijn Nederlandse jongeren zich meer als mondiaal burger gaan gedragen?' en 'Zijn er veranderingen in de mate waarin jongeren de drie principes onderschrijven?'. Hoofdstuk 5 is vervolgens gewijd aan verklaringen voor de mate waarin jongeren zich gedragen als mondiaal burger. Wat bepaalt een hogere score op de index mondiaal burgerschap? Daarnaast onderscheiden we in dit hoofdstuk een drietal groepen jongeren die in positieve zin afwijken van de overige Nederlandse jongeren. Wat onderscheidt deze duurzame, zeer geïnteresseerde of opvallend actieve jongeren van de rest? Ten slotte komt in Hoofdstuk 6 een voor dit onderzoek nieuw onderwerp aan de orde: draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking onder jongeren.

HOOFDSTUK 2

GEDRAG

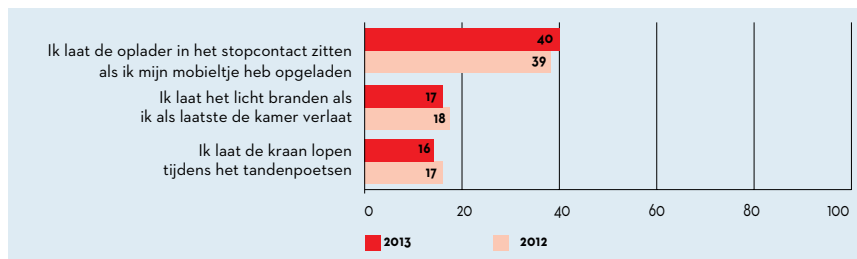
Mondiaal burgerschap uit zich in gedrag (Carabain et al., 2012). Een mondiale burger houdt (al dan niet bewust) in zijn gedrag rekening met de natuur en met mensen wereldwijd. Rekening houden met de duurzaamheid van de natuur en samenleving in gedrag betekent onder andere dat de belangen van toekomstige generaties net zo zwaar mee worden gewogen als het belang van de huidige generatie. In hoeverre houden Nederlandse jongeren in hun gedrag rekening met de duurzaamheid van natuur en samenleving? In dit hoofdstuk komen acht soorten gedragingen aan bod: zuinigheid met water en energie, mobiliteit en vervoer, recycling en afvalreductie, consumentengedrag, mening uiten, informatie zoeken of delen en doneren van geld of tijd. Samen zijn deze gedragingen een indicatie voor de mate van mondiaal burgerschap. In de figuren in dit hoofdstuk staat een groene balk voor gedrag dat in lijn is met mondiaal burgerschap. Een rode balk staat voor gedrag dat daar tegenin gaat. Voor elke gedraging gaan we na of er verschillen zijn onder Nederlandse jongeren, bijvoorbeeld tussen jongens en meisjes of op basis van hun opleidingsniveau. Alleen de relevante (significante) verschillen worden besproken.

2.1 Zuinig met energie en water

De opwekking van fossiele energie, nu nog de voornaamste energiebron voor Nederland, is door de uitstoot van CO₂ een bron van natuurvervuiling. Schoon (drink) water is een schaars goed en deze schaarste kan lokaal en mondiaal grote gevolgen hebben (Spitz, 2012). Zuinig omgaan met energie en water is een indicatie voor mondiaal bewust gedrag. Met drie stellingen is gekeken naar de manier waarop jongeren met energie en water omgaan. We gaan er vanuit dat de 12-jarigen in het onderzoek die op de basisschool zitten een mobiele telefoon hebben. Enerzijds gaan jongeren duurzaam om met energie; maar 17 procent van de jongeren laat onnodig het licht branden. Anderzijds laat 40 procent van de jongeren de oplader van hun mobiele

telefoon in het stopcontact zitten als hun mobiel is opgeladen (zie Figuur 2.1). Met water gaan jongeren tijdens het tandenpoetsen zuinig om. Niet alleen laat maar 16 procent de kraan onnodig lopen tijdens het tandenpoetsen, 64 procent van de jongeren doet dat zelfs nooit.

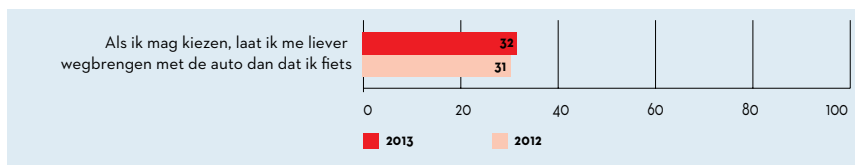
Figuur 2.1 Zuinig met energie en water (percentage vaak of (bijna) altijd), n = 1.457, gewogen resultaten.

Zuinig omgaan met energie hangt onder jongeren samen met leeftijd en opleidingsniveau. Jongeren van 15 jaar en ouder laten de oplader van hun mobiele telefoon vaker in het stopcontact zitten dan jongeren onder de 15 jaar. Leerlingen op het vmbo laten vaker de oplader van hun mobieltje in het stopcontact zitten dan leerlingen op de basisschool. Jongeren wiens ouders hoger zijn opgeleid en jongeren wiens ouders een hoger inkomen hebben laten minder vaak de kraan onnodig lopen dan jongeren met lager opgeleide ouders of met een lager inkomen. Vmbo'ers laten vaker de kraan lopen dan jongeren die op de havo/vwo+ zitten.

2.2 Mobiliteit

De fiets is het vervoersmiddel bij uitstek voor jongeren, aangezien zij zelf nog niet mogen autorijden. Jongeren maken daarom waarschijnlijk vaak (onbewust) een duurzame keuze als het gaat om mobiliteit. We vroegen jongeren of, als ze de keuze hebben, zij zich liever laten wegbrengen met de auto dan dat ze fietsen (zie Figuur 2.2). Een derde van de jongeren geeft aan dat ze liever met de auto worden weggebracht dan dat ze zelf met de fiets gaan. Bijna de helft (48%) geeft aan soms weggebracht te willen worden met de auto. Jongens kiezen eerder voor de fiets dan meisjes. Jongeren die in de Randstad wonen, willen daarnaast vaker weggebracht worden met de auto dan jongeren die buiten de Randstad wonen.

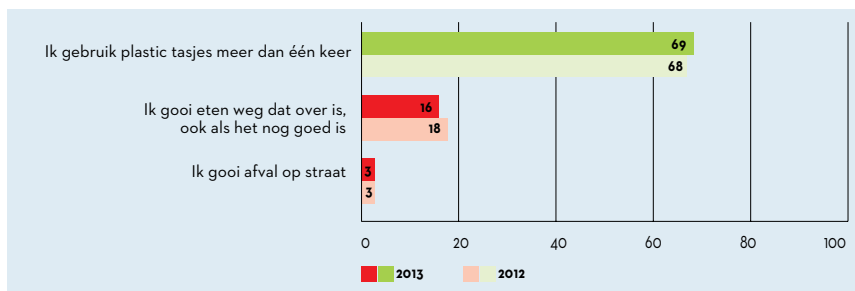

Figuur 2.2 Mobiliteit en vervoer (percentage vaak of (bijna) altijd), n = 1.457, gewogen resultaten.

2.3 Recycling en omgang met afval

Duurzaam omgaan met de natuur en samenleving houdt ook in dat er zuinig wordt omgegaan met grondstoffen en de producten die met die grondstoffen worden gemaakt. Hoe mensen omgaan met producten, voedsel en afval geeft een indicatie van de duurzaamheid van hun gedrag. Over het algemeen gedragen Nederlandse jongeren zich op dit gebied vaak als mondiaal burger. Een groot deel van de jongeren (69%), gebruikt een plastic tasje meer dan één keer (zie Figuur 2.3). Slechts drie procent van de jongeren gooit afval vaak of bijna altijd op straat, de meeste jongeren (72%) doen dat (bijna) nooit.

Figuur 2.3 Recycling en afvalreductie (percentage vaak of (bijna) altijd), n = 1.457, gewogen resultaten.

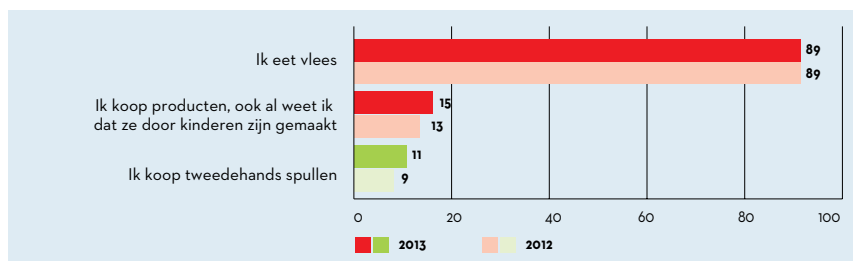
Eén op de zes jongeren gooit vaak of bijna altijd eten weg dat nog goed is en 53 procent van de jongeren doet dat soms. In een toelichtende vraag geven de jongeren aan dat dit meestal restjes zijn van het avondeten of van het brood dat ze voor de lunch mee naar school hebben gekregen. Ze hebben genoeg gehad en wat overblijft is volgens de jongeren te weinig om te bewaren. De jongeren die (bijna) nooit eten weggooien als het nog goed is vinden weggooien zonde en verspilling van voedsel. Jongeren geven verder aan dat hun ouders etensrestjes bewaren en hergebruiken. Een aantal noemt dat ze geen eten weggooien omdat er mensen zijn die honger lijden in de wereld.

Meisjes en jongeren op de havo/vwo+ gebruiken plastic tasjes vaker meer dan één keer en gooien minder vaak goed eten weg dan jongens en vmbo'ers. Jongeren met hoogopgeleide ouders gebruiken plastic tasjes vaker dan jongeren met lager opgeleide ouders. Indien de moeder hoogopgeleid is gooien jongeren minder snel eten dat nog goed is weg.

2.4 Consumentengedrag

Het consumentengedrag van jongeren is beperkt. Voor het merendeel beslissen de ouders over aankopen. Jongeren kunnen het consumentengedrag van hun ouders echter wel beïnvloeden door bijvoorbeeld vegetariër te worden. De resultaten laten zien dat dit laatste nog weinig gebeurt; 89 procent van de jongeren eet vaak of (bijna) altijd vlees (zie Figuur 2.4). Oudere jongeren (15+) en meisjes eten minder vaak vlees. Jongeren waarvan de vader een lage opleiding heeft eten vaker vlees. Ook mondiaal burgerschapsgedrag door het kopen van tweedehandspullen is nog maar weinig aan de orde bij jongeren: elf procent koopt deze vaak of (bijna) altijd.

Figuur 2.4 Consumentengedrag (percentage vaak of (bijna) altijd), n = 1.457, gewogen resultaten.

Vijftien procent van de jongeren koopt vaak of (bijna) altijd spullen die door kinderen zijn gemaakt. De jongeren die deze producten kopen doen dit omdat ze dat product toch graag willen hebben of omdat het goedkoop is. Een deel geeft aan er niet over na te denken. Onder de jongeren die geen producten kopen die door kinderen zijn gemaakt, geeft het grootste deel aan dat ze tegen kinderarbeid is. Veel jongeren geven ook aan dat ze vaak niet weten of een product door kinderen is gemaakt of niet ("er staat niet 'made by children' op", aldus één van de jongeren) en dat ze daarom niet zeker weten of ze die producten kopen. Sommige jongeren gaan ervan uit dat alle spullen door kinderen worden gemaakt. Basisschoolleerlingen kopen minder vaak spullen gemaakt

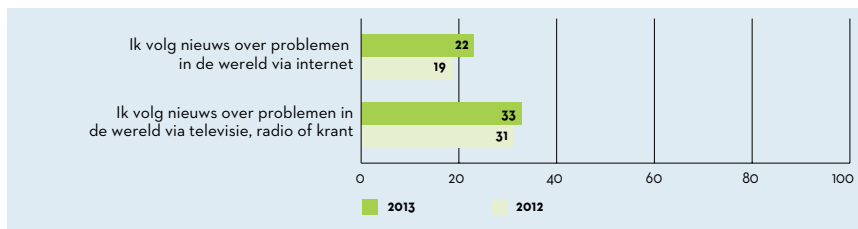
door kinderen dan leerlingen van de andere onderwijsniveaus. Oudere jongeren kopen vaker spullen die door kinderen zijn gemaakt dan jonge jongeren. Een mogelijke verklaring is het feit dat oudere jongeren vaker zelf aankopen doen, en dus in het algemeen meer spullen kopen (inclusief producten die door kinderen zijn gemaakt). Daarnaast is mogelijk het bewustzijn en de kennis onder oudere jongeren over de arbeidsomstandigheden in lagelonenlanden groter. De hogere score reflecteert dan niet zozeer een verschil in koopgedrag, maar een verschil in kennis over de herkomst van de aangekochte producten.

Welke verschillen zijn er binnen de groep Nederlandse jongeren? Hoe hoger de opleiding en het inkomen van de ouders, des te vaker geven jongeren aan dat ze vaak of (bijna) altijd producten kopen die door jongeren zijn gemaakt. Naast het feit dat deze jongeren net als hun ouders waarschijnlijk zelf ook meer te besteden hebben (en dus meer kopen), kan dit ook te maken hebben met een verhoogd bewustzijn over kinderarbeid onder jongeren van hogeropgeleide ouders.

2.5 Informatie zoeken over mondiale vraagstukken

Televisie, radio of krant zijn onder jongeren nog steeds belangrijke bronnen van informatie over problemen in de wereld. Er wordt vaker nieuws gevolgd via deze bronnen dan via internet. Een derde van de jongeren volgt vaak of (bijna) altijd het nieuws via televisie, radio of krant, terwijl 22 procent dit via internet volgt (zie Figuur 2.5).

Figuur 2.5 Informatie zoeken/delen (percentage vaak of (bijna) altijd), n=1.457, gewogen resultaten.

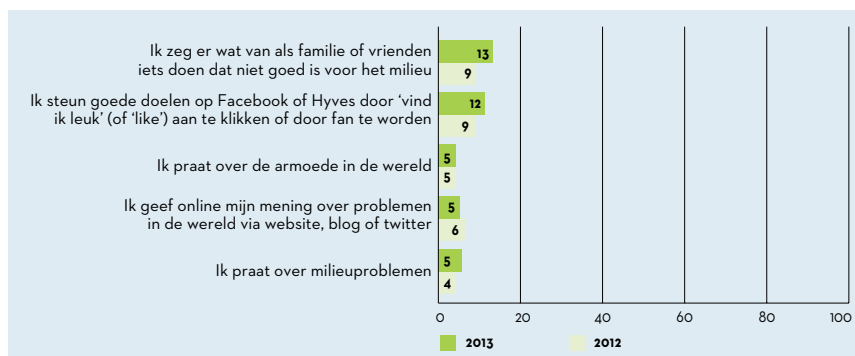
Er zijn verschillen tussen jongeren op basis van hun achtergrond. Zowel voor het volgen van nieuws via de televisie, krant en radio als via het internet geldt dat als hun ouders een hoog inkomen hebben, ze het nieuws vaker volgen dan jongeren met ouders met een midden of laag inkomen. Daarnaast zien we dat hoe hoger de opleiding van de ouders des te vaker jongeren het nieuws volgen.

Oudere jongeren volgen het nieuws vaker dan jonge jongeren. Alleen het opleidingsniveau van de jongeren zelf heeft een ander effect op het volgen van nieuws via televisie en via internet. Leerlingen op havo/vwo+ en leerlingen op de basisschool volgen vaker nieuws over problemen in de wereld via televisie, radio en krant dan leerlingen op het vmbo. Havo/vwo+ leerlingen en de leerlingen op het mbo volgen vaker het nieuws via internet dan leerlingen op de basisschool en het vmbo.

2.6 Mening geven over mondiale vraagstukken

Je mening geven over mondiale vraagstukken gaat een stap verder dan het volgen van mondiale vraagstukken via het nieuws zoals in de vorige paragraaf aan de orde kwam. Jongeren blijken nauwelijks hun mening te geven over mondiale vraagstukken (zie Figuur 2.6). In de kleine sociale kring spreken sommigen (13 %) hun familie en vrienden nog wel aan op gedrag dat niet goed is voor het milieu, en een vergelijkbare groep *liked* goede doelen of Facebook of wordt fan van een goed doel op Hyves. De meeste jongeren praten echter niet vaak over armoede, milieu of andere problemen in de wereld.

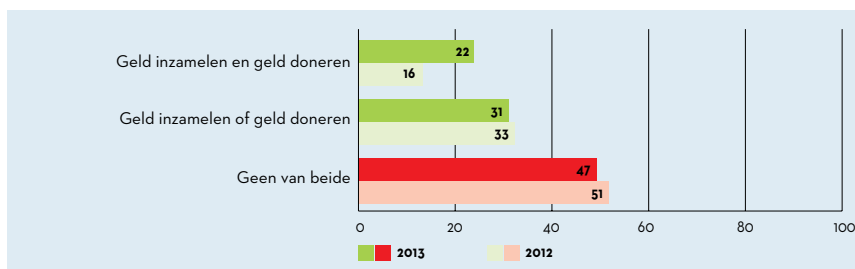
Figuur 2.6 Mening geven (percentage vaak of (bijna) altijd), n = 1.457, gewogen resultaten.

Jongeren geven vaker hun mening over milieu en armoede en corrigeren vaker hun familie en vrienden wanneer de ouders hoger zijn opgeleid en als de jongeren op de basisschool zitten. Meisjes *liken* vaker een goed doel op Facebook dan jongens, en zij praten ook vaker over armoede. Havo/vwo'ers praten vaker over milieu- en armoedeproblemen dan vmbo'ers.

2.7 Doneren aan goede doelen

Mondiaal burgerschap komt ook tot uitdrukking in de (financiële) steun die mensen geven aan liefdadigheidsorganisaties. De jongeren is gevraagd of zij doneren aan goede doelen of zelf geld opgehaald hebben voor een goed doel via een actie, bijvoorbeeld een sponsorloop, vastenactie of verkoopactie (zie Figuur 2.7). Van de jongeren blijkt 22 procent zowel aan goede doelen te doneren als zelf geld op te halen. Daarnaast is er een grotere groep van 31 procent die of doneert of zelf meedoet aan een actie. Bijna de helft van de jongeren zet zich financieel niet in voor een goed doel, niet met een donatie en ook niet via eigen deelname aan een actie.

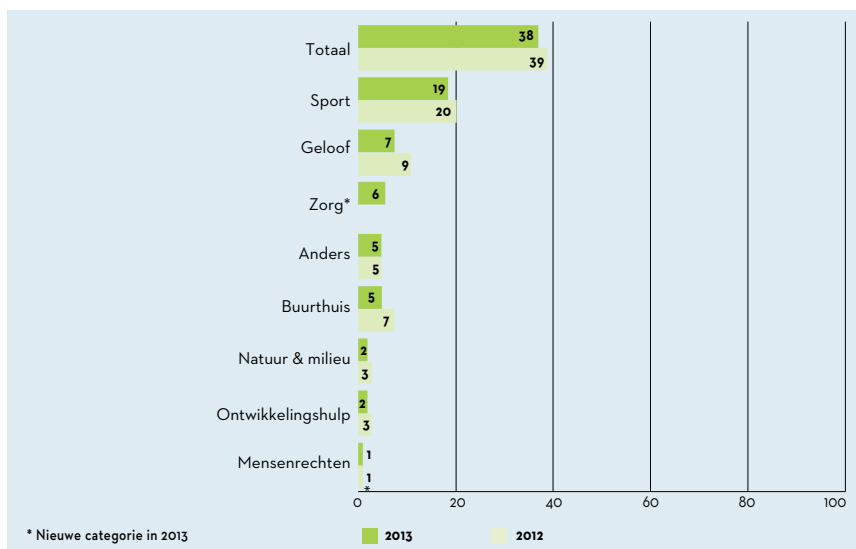
Figuur 2.7 Doneren en geld inzamelen (percentage 'ja'), n = 1.457, gewogen resultaten.

Meisjes en jongeren tot en met veertien jaar doneren en zamelen vaker geld in voor goede doelen dan jongens en oudere jongeren. Jongeren op de basisschool en op havo/vwo doneren en zamelen vaker geld in dan jongeren op vmbo en mbo. Ook jongeren met hoogopgeleide ouders zamelen vaker geld in én doneren vaker aan goede doelen. Jongeren wiens ouders een laag inkomen hebben geven minder financiële steun aan goede doelen.

2.8 Vrijwilligerswerk

Naast het financieel ondersteunen van goede doelen, zetten jongeren zich ook in als vrijwilliger. Maar liefst 38 procent van de jongeren doet vrijwilligerswerk. Het gaat hier om vrijwilligerswerk dat jongeren doen naast hun eventuele maatschappelijke stage. De grootste groep vrijwilligers zet zich in voor een sportclub of sportvereniging (19%, zie Figuur 2.8). De andere sectoren trekken minder vrijwilligers onder jongeren; zeven procent is actief voor religieuze organisaties zoals kerk, moskee of tempel, gevolgd door organisaties in de zorg en het buurthuis (respectievelijk 6% en 5%). In de restcategorie 'anders' geven de jongeren aan te collecteren voor goede doelen, daarnaast zetten ze zich in voor hun (oude) school in de leerlingenraad of als mentor. Ook zijn jongeren vrijwilliger bij de scouting en bij culturele instellingen zoals musea.

Figuur 2.8 Vrijwilligerswerk (percentage 'ja', n = 1.457, gewogen resultaten).

Jongeren op havo/vwo+ doen vaker vrijwilligerswerk dan jongeren op andere opleidingsniveaus. Jongeren van wie de vader hoogopgeleid is doen vaker vrijwilligerswerk dan jongeren met een laag opgeleide vader. Als het huishoudinkomen laag is, dan doen jongeren minder vaak vrijwilligerswerk dan als het huishoudinkomen hoger is.

2.9 Index mondiaal burgerschap

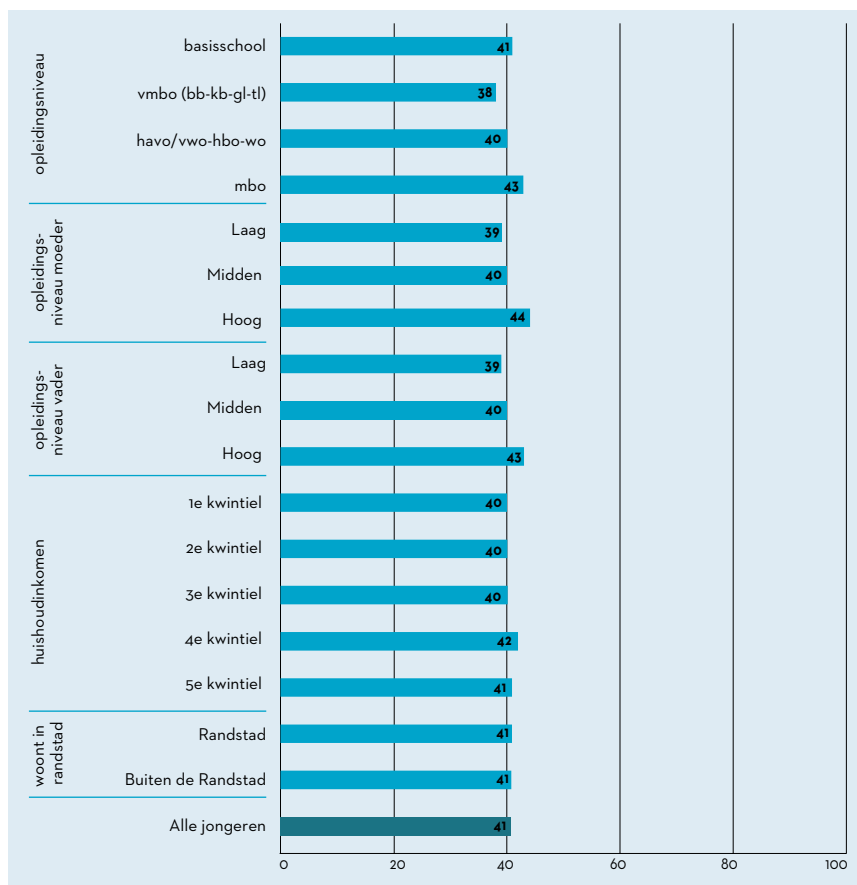
De verschillende gedragingen die we hierboven hebben besproken zijn allemaal uitingen van mondiaal burgerschap. Samen vormen de scores op elk van de acht soorten gedragingen een score op de index mondiaal burgerschap.² De scores op deze index variëren van 0 (wanneer een jongere alle gedragingen slechts soms of in het geheel niet vertoont), tot 100 (wanneer een jongere alle gedragingen vaak of (bijna) altijd vertoont). De gemiddelde score van de jongeren in Nederland op deze index is 41.³

Hoe hoger het opleidingsniveau van beide ouders des te hoger de score op de index. Leerlingen op de havo/vwo+ vertonen een hogere mate van mondiaal burgerschap dan leerlingen van het vmbo en mbo (zie Figuur 2.9). Jongeren die opgroeien in een gezin met de hoogste huishoudinkomens (4e en 5e kwintiel) hebben een hogere waarde op de index dan jongeren die in een gezin met een laag of midden huishoudinkomen opgroeien. Er is een klein verschil tussen jongeren die in de Randstad wonen en jongeren die buiten de Randstad wonen, waarbij de laatste groep net iets beter scoort.

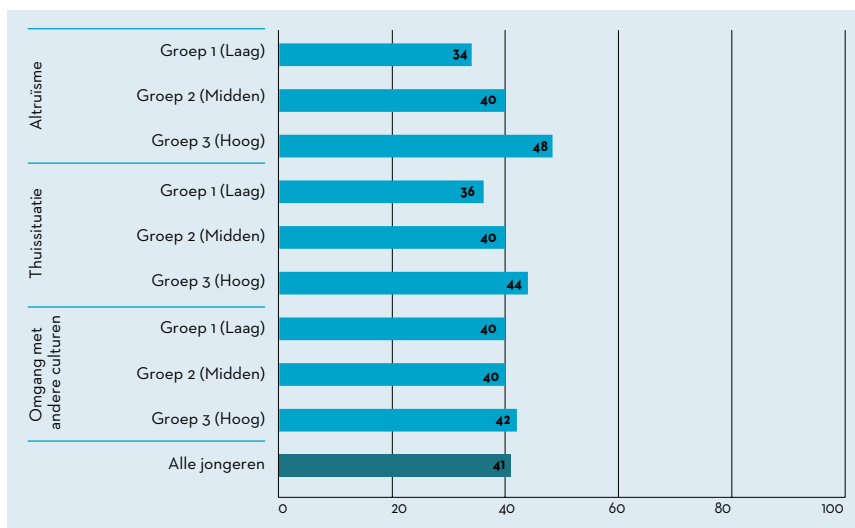
Naast bovenstaande achtergrondkenmerken, onderzochten we ook het verband tussen mondiaal burgerschap en een aantal persoonskenmerken en omgevingsfactoren; altruïstische waarden, thuissituatie en mate van contact met andere culturen. De mate waarin jongeren onbaatzuchtige zorg en hulp aan anderen onderschrijven (gemeten door altruïstische waarden) is het meest van invloed op de index score (zie Figuur 2.10). Jongeren die altruïstische waarden meer onderschrijven scoren hoger op de index van mondiaal burgerschap. De thuissituatie van jongeren maakt ook groot verschil. Hoe meer ouders geld geven aan goede doelen, ontwikkelingshulp ondersteunen, praten over armoede, en zich inzetten als vrijwilliger, hoe hoger de scores van de jongeren op de index mondiaal burgerschap. Ten slotte hebben jongeren die vaker in contact komen met andere culturen, ook een hogere score op de index.

² Zie voor de constructie van de index mondiaal burgerschap de methodologische verantwoording op de NCDO website.

³ In het rapport 'Nederlanders & de Wereld 2013' bepalen we voor volwassen Nederlanders ook een score op een index mondiaal burgerschap. Aangezien deze index voor 18 plussers op andere gedragingen is gebaseerd, zijn deze cijfers tussen jongeren en volwassenen niet 1 op 1 te vergelijken.

Figuur 2.9 Indexcijfer gedrag naar achtergrondkenmerken (0-100), n = 1.457, gewogen resultaten.

Figuur 2.10 Indexcijfer gedrag naar overige schalen (0-100), n = 1457, gewogen resultaten.

2.10 Conclusie

In dit hoofdstuk staat centraal hoe jongeren tussen de twaalf en achttien jaar zich gedragen op aspecten van mondiaal burgerschap. Acht soorten gedragingen zijn tegen het licht gehouden en komen samen in de index mondiaal burgerschap. Op sommige punten gedragen jongeren zich duurzaam. Zij laten de kraan niet onnodig lopen tijdens het tandenpoetsen en doen het licht uit als ze als laatste de kamer verlaten. Ook gebruiken de meeste jongeren plastic tasjes meer dan één keer en gooit maar een klein deel eten dat nog goed is weg. Aan de andere kant laten jongeren vaak de oplader van hun mobiele telefoon in het stopcontact zitten terwijl deze al is opgeladen, worden ze graag met de auto weggebracht en eten bijna alle jongeren vaak vlees. Ruim een derde van de jongeren zet zich in voor goede doelen of doet vrijwilligerswerk. Ook volgt een derde van de jongeren het nieuws over wereldproblemen via radio, televisie of de krant. Jongeren verkondigen weinig hun eigen mening over vraagstukken van armoede en milieuproblemen. De betrokkenheid van jongeren bij natuur en samenleving is met andere woorden enigszins wisselend.

Hoewel er geen verschillen gevonden zijn tussen meisjes en jongens of op basis van leeftijd (12 t/m 14 versus 15+) wat betreft de mate van mondiaal burgerschap in het algemeen, zijn er wel verschillen op basis van geslacht en leeftijd op de

specifieke gedragingen. Voor het opleidingsniveau van de jongeren, dat van hun ouders, de overige thuissituatie en een aantal andere (persoons-)kenmerken geldt dat we zowel in de index mondiaal burgerschap als in de afzonderlijke gedragingen verschillen hebben gevonden.

Meisjes versus jongens

Meisjes hergebruiken plastic tasjes vaker en gooien minder vaak eten weg dat nog goed is dan jongens. Meisjes eten ook minder vaak vlees dan jongens. Jongens op hun beurt kiezen er minder vaak voor om weggebracht te worden met de auto dan meisjes. Meisjes zijn actiever op Facebook en Hyves met het *liken* en fan worden van goede doelen dan jongens. Meisjes praten ook vaker over armoede en zijn actiever als het gaat om het doneren en inzamelen van geld voor goede doelen. Jongens en meisjes kiezen voor verschillende soorten vrijwilligerswerk. Jongens zijn vaker vrijwilliger bij de sportclub en de meisjes doen juist vaker vrijwilligerswerk in de zorg.

Leeftijd

Voor de invloed van leeftijd op het gedrag van jongeren is gekeken naar het verschil tussen enerzijds jongeren van 12 tot en met 14 jaar (jonge jongeren) en anderzijds jongeren van 15 jaar en ouder (oudere jongeren). Jonge jongeren gedragen zich duurzamer dan oudere jongeren; zo laten jonge jongeren de oplader van hun mobiele telefoon minder vaak onnodig in het stopcontact laten zitten. We kunnen helaas niet controleren in hoeverre dit resultaat gestuurd wordt door het bezit van een mobiele telefoon (jonge jongeren hebben waarschijnlijk minder vaak een mobiele telefoon dan 15-plussers). Spullen die door kinderen zijn gemaakt worden vaker gekocht door de oudere jongeren. Dit heeft mogelijk te maken met het feit dat jongeren onder de 15 jaar in het algemeen minder vaak aankopen doen. Wel eten oudere jongeren minder vaak vlees en volgen zij het nieuws over wereldproblemen vaker dan jonge jongeren. Jongeren tot 15 jaar doneren en zamelen juist weer vaker geld in dan oudere jongeren. Jongeren van alle leeftijden zetten zich in als vrijwilliger in de verschillende sectoren. Het enige verschil vinden we in de sector zorg, daarin zijn oudere jongeren vaker vrijwilliger dan jonge jongeren. De twee groepen jongeren, van 12 tot en met 14 jaar en jongeren van 15 jaar en ouder, vertonen dus ander duurzaam gedrag, maar de ene groep is niet duurzamer dan de andere groep.

Opleidingsniveau

Het effect van het opleidingsniveau van jongeren op de duurzaamheid van gedrag is niet eenduidig. Een hogere opleiding resulteert niet altijd in meer

duurzaam gedrag. Vooral jongeren op de basisschool vertonen vaak een grote mate van mondiaal burgerschapsgedrag. Basisschoolleerlingen en jongeren op havo/vwo+ volgen vaker het nieuws over problemen in de wereld op televisie, radio of krant en doneren en zamelen vaker geld in voor een goed doel dan jongeren op het vmbo. Jongeren op de basisschool zeggen er daarnaast vaker wat van als familie of vrienden milieuonvriendelijk gedrag vertonen dan jongeren op andere opleidingen, ze praten ook vaker over milieu en armoedeproblemen en laten minder vaak de oplader van hun mobiele telefoon in het stopcontact zitten. Havo/vwo+ jongeren vertonen meer duurzaam gedrag op de andere aspecten. Zo gebruiken zij vaker plastic tasjes meer dan één keer en gooien minder vaak goed eten weg dan vmbo'ers. Samen met mbo-leerlingen, volgen havo/vwo+ leerlingen vaker het nieuws via internet dan leerlingen op de basisschool en het vmbo. We kunnen daarmee concluderen dat het gedrag van jongeren op de havo/vwo+ en basisschoolleerlingen duurzamer is dan het gedrag van jongeren op andere opleidingen.

Overige kenmerken

De regionale spreiding van jongeren tussen Randstad en buiten de Randstad leidt nauwelijks tot verschillen in duurzaam gedrag. Jongeren in de Randstad kiezen er vaker voor om met de auto weggebracht te worden en zijn minder vaak vrijwilliger voor mensenrechtenorganisaties dan jongeren die buiten de Randstad wonen. Jongeren buiten de Randstad hebben daardoor een iets hogere score op de index van mondiaal burgerschap.

Het opleidingsniveau van de ouders draagt bij aan een hogere mate van mondiaal burgerschapsgedrag: hoe hoger de opleiding van moeder en vader des te 'duurzamer' gedragen de jongeren zich. Een zelfde rol speelt het huishouden: jongeren uit gezinnen uit de twee hogere inkomensgroepen vertonen een grotere mate van duurzaamheid in gedrag dan jongeren uit de drie lagere inkomensgroepen.

De mate van altruïsme, de thuissituatie en de omgang met andere culturen dragen ten slotte bij aan verschillen in de mate van mondiaal burgerschap. Er zijn vooral grote verschillen in duurzaamheid tussen mensen met lage, midden of hoge scores voor altruïsme. Jongeren met hogere altruïstische waarden hebben een hogere score op de index mondiaal burgerschap. Deze variabele hangt sterk samen met de mate van mondiaal burgerschap. In Hoofdstuk 5 wordt verder op deze relatie ingegaan.

HOOFDSTUK 3

PRINCIPES

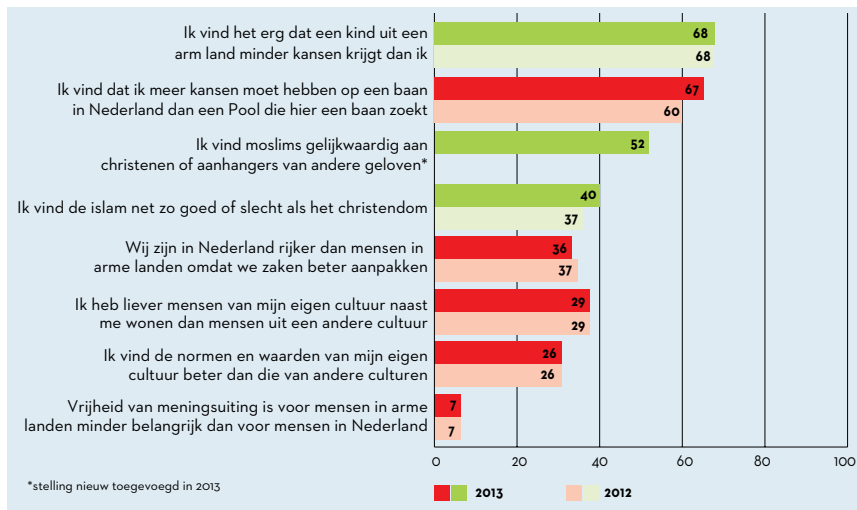
In dit hoofdstuk draait het om de houding van jongeren ten aanzien van mondiaal burgerschap. We onderscheiden drie principes die samenhangen met mondiaal burgerschap; de gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. Voor elk van deze drie principes hebben we de jongeren een reeks stellingen voorgelegd. In de hierop volgende paragrafen wordt besproken in hoeverre Nederlandse jongeren deze principes onderschrijven, en of daarin verschillen zijn tussen jongeren.

3.1 Gelijkwaardigheid van mensen

De jongeren hebben gereageerd op acht stellingen over de gelijkwaardigheid van mensen. Deze stellingen gingen over gelijke kansen, werk, religie, superioriteit van Nederlanders, nabijheid van mensen uit andere culturen en vrijheid van meningsuiting (zie Figuur 3.1). Driekwart van de jongeren onderschrijft de gelijkwaardigheid van mensen als het gaat om het krijgen van gelijke kansen in het algemeen, maar zodra het gaat over kansen op werk in Nederland vindt 67 procent van de jongeren dat zij daar meer recht op heeft dan niet-Nederlanders zoals Polen. De twee stellingen over religie tonen dat ongeveer de helft van de jongeren aanhangers van verschillende geloven gelijkwaardig aan elkaar vindt, maar als er specifiek naar de religies islam en het christendom gevraagd wordt, wordt de groep die gelijkwaardigheid steunt iets kleiner. Dat wij in Nederland rijker zijn omdat we zaken beter aanpakken dan mensen in arme landen, wordt door 42 procent van de jongeren onderschreven. Een minderheid stelt dat ze liever naast iemand van de eigen cultuur willen wonen en de normen en waarden van de eigen cultuur beter vinden dan de normen en waarden van andere culturen. Vrijheid van meningsuiting acht een meerderheid van de jongeren van even groot belang voor Nederlanders als voor mensen in arme landen. Wat opvalt is dat jongeren gelijkwaardigheid in het algemeen belangrijk vinden, maar

dat dit in concrete situaties over werk en de eigen cultuur minder sterk wordt onderschreven.

Figuur 3.1 Gelijkwaardigheid van mensen (percentage (helemaal) mee eens), n = 1.457, gewogen resultaten.

Meisjes onderschrijven de gelijkwaardigheid van mensen meer dan jongens. Jongeren onder de 15 jaar steunen de gelijkwaardigheid van mensen meer dan jongeren boven de 15 jaar. Dit komt overeen met het feit dat basisschoolleerlingen gelijkwaardigheid meer onderschrijven dan mbo'ers en vmbo'ers. Echter, havo/vwo'ers onderschrijven de gelijkwaardigheid van mensen bijna even sterk als basisschoolleerlingen. Hoe hoger het opleidingsniveau van de ouders, en hoe hoger het inkomen van de ouders, des te vaker jongeren onderschrijven dat mensen gelijkwaardig zijn. Jongeren die in de Randstad wonen onderschrijven gelijkwaardigheid minder dan jongeren buiten de Randstad.

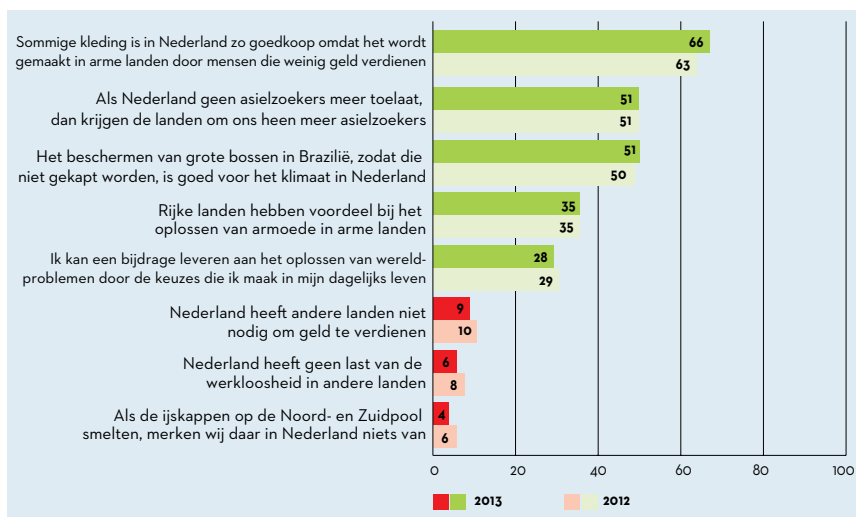
Jongeren met meer altruïstische waarden en die zich graag inzetten voor anderen onderschrijven de gelijkwaardigheid van mensen meer dan jongeren voor wie altruïsme minder belangrijk is. De thuissituatie van jongeren is ook van invloed op hoe zij aankijken tegen gelijkwaardigheid van mensen. Hoe meer ouders zich inzetten als vrijwilliger, doneren aan goede doelen of bewust met het milieu omgaan, des te meer onderschrijven jongeren de gelijkwaardigheid van mensen. Ten slotte blijkt ook de mate waarin jongeren contact hebben met andere culturen van invloed op de manier waarop zij kijken naar normen en

waarden en religies uit andere culturen. Hoe vaker zij in contact komen met andere culturen des te meer onderschrijven zij de gelijkwaardigheid van mensen.

3.2 Wederzijdse afhankelijkheid

Voor het principe wederzijdse afhankelijkheid zijn acht stellingen geformuleerd. Bij deze stellingen is de nadruk gelegd op de relatie tussen mensen wereldwijd. Centraal staat de invloed van gedrag 'hier' op mens en natuur 'daar', en andersom. De stellingen gaan over milieu, armoede en werk.

Figuur 3.2 Wederzijdse afhankelijkheid (percentage (helemaal) mee eens), n = 1.457, gewogen resultaten.

Voor Nederlandse jongeren is het duidelijk dat mensen in de wereld economisch van elkaar afhankelijk zijn (zie Figuur 3.2). Zij weten dat sommige kleding zo goedkoop is omdat het gemaakt wordt door mensen in arme landen die er weinig voor betaald krijgen. Een groot deel van de jongeren is het er mee eens dat Nederland andere landen nodig heeft om geld te verdienen en dat Nederland last heeft van de werkloosheid van andere landen. De helft van de jongeren onderschrijft daarnaast dat als Nederland asielzoekers weigert, de landen om ons heen meer asielzoekers krijgen. Daarnaast vindt 35 procent van de jongeren dat rijke landen voordeel hebben bij het oplossen van armoede in arme landen.

Ook milieuvraagstukken zijn voor jongeren wereldwijde problemen, slechts vier procent is het er (helemaal) mee eens dat smeltende ijskappen niet van invloed zijn op Nederland. Daarnaast is 51 procent er van overtuigd dat het kappen van het regenwoud in Brazilië niet goed is voor het klimaat in Nederland. Jongeren zijn zich met andere woorden over het algemeen zeer bewust van de wederzijdse afhankelijkheid van mensen, zowel economisch gezien als met betrekking tot het klimaat. Bijna een derde van de jongeren, 28 procent, is het (helemaal) eens met de stelling dat zijzelf een bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van wereldproblemen. Jongeren die op het vmbo zitten hebben minder besef van wederzijdse afhankelijkheid dan jongeren op de basisschool of op de havo/vwo. Hoe hoger het opleidingsniveau van de ouders des te bewuster zijn jongeren zich over de wederzijdse afhankelijkheid in de wereld. Die afhankelijkheid wordt door jongeren ook vaker onderschreven als zij zelf altruïstischer zijn en als hun ouders zich meer als mondiaal burger gedragen.

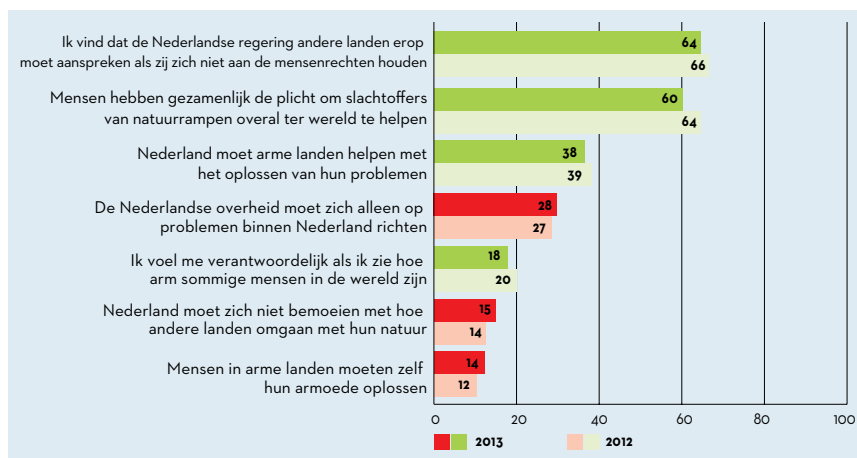

3.3 Gedeelde verantwoordelijkheid

Naast gelijkwaardigheid en wederzijdse afhankelijkheid is gedeelde verantwoordelijkheid een principe van mondiaal burgerschap. Het gaat daarbij om het nemen van verantwoordelijkheid voor problemen in de wereld. De zeven stellingen die we hierover voorlegden aan jongeren gaan over de rol van Nederland en de Nederlandse regering bij het oplossen van problemen elders in de wereld zoals schendingen van mensenrechten, natuurrampen, en armoede (zie Figuur 3.3).

Jongeren zijn voor actieve betrokkenheid van Nederland en de Nederlandse regering bij het oplossen van problemen elders in de wereld. De Nederlandse regering heeft de plicht, volgens bijna twee derde van de jongeren, om andere landen aan te spreken op het naleven van mensenrechten. Tegelijkertijd is maar 28 procent van de jongeren het eens met de stelling dat de Nederlandse regering zich alleen op problemen in Nederland moet richten. Nederland moet zich actief bemoeien met de problemen in arme landen (38% (helemaal) mee eens), en met hoe andere landen omgaan met hun natuur. Indien er zich ergens een natuurramp voordoet is zestig procent het eens met de stelling dat een ieder verplicht is de slachtoffers te helpen. Verder onderschrijft maar veertien procent van de jongeren dat arme landen hun armoede zelf moeten oplossen. Gedeelde verantwoordelijkheid wordt door jongeren met andere woorden in groten getale ondersteund. Net als bij de wederzijdse afhankelijkheid is er echter maar een

kleine groep jongeren die deze verantwoordelijkheid op zichzelf betreft; slechts 21 procent voelt zich zelf verantwoordelijk voor de armoede van mensen elders in de wereld.

Figuur 3.3 Gedeelde verantwoordelijkheid (percentage (helemaal) mee eens), n = 1.457, gewogen resultaten.

Jongeren onder de 15 jaar onderschrijven de gedeelde verantwoordelijkheid meer dan jongeren boven de 15 jaar. Meisjes onderschrijven de gedeelde verantwoordelijkheid meer dan jongens. Verder blijkt dat jongeren die op de havo of het vwo zitten, jongeren met hoogopgeleide ouders en jongeren waarvan de ouders een hoger inkomen hebben vaker instemmen met stellingen die gaan over de gedeelde verantwoordelijkheid. Ook als ouders zich meer inzetten als vrijwilliger, meer aan goede doelen doneren en met duurzaamheid bezig zijn, zijn jongeren meer voor gedeelde verantwoordelijkheid. Ten slotte zien we dat hoe belangrijker altruïstische waarden voor jongeren zijn, des te vaker ze een gedeelde verantwoordelijkheid onderschrijven.

3.4 Conclusie

In dit hoofdstuk staat de houding van jongeren ten aanzien van drie principes centraal waarvan we verwachten dat ze samenhangen met mondiaal burgerschap; de gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. De economische afhankelijkheid van Nederland met de rest van de wereld wordt door de meerderheid van de jongeren onderschreven. Zij zijn het er ook mee eens dat veranderingen in het klimaat elders op de wereld, bijvoorbeeld het kappen van het regenwoud in Brazilië en smeltende ijskappen, van invloed zijn op Nederland.

Dit besef van wederzijdse afhankelijkheid wordt weerspiegeld in de steun voor de gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van wereldwijde problemen. De meeste jongeren vinden dat Nederland en de Nederlandse regering daarin een rol hebben. Jongeren zien over het algemeen maar beperkte mogelijkheden voor zichzelf om bij te dragen aan het verwezenlijken van de drie principes.

Jongeren op de havo of het vwo, jongeren van hoogopgeleide ouders, en jongeren met ouders met een hoog inkomen zijn het vaker eens met de drie principes dan jongeren op het vmbo en kinderen van laag opgeleide ouders en ouders met een lager inkomen. Meisjes en jongeren onder de 15 jaar steunen de principes van gelijkwaardigheid en wederzijdse afhankelijkheid meer dan jongens en jongeren ouder dan 15 jaar. Altruïstische jongeren en jongeren van wie de ouders zich inzetten als vrijwilliger, aan goede doelen geven en milieubewust zijn, onderschrijven de drie principes vaker.

HOOFDSTUK 4

VERANDERINGEN IN HOUDING EN GEDRAG

Dit onderzoek naar duurzaam gedrag en houdingen van jongeren in Nederland wordt jaarlijks in het voorjaar uitgevoerd, waarvan 2013 het tweede jaar is. Dit betekent dat het mogelijk is veranderingen in tijd te onderzoeken: gaan Nederlandse jongeren zich door de jaren heen gemiddeld duurzamer gedragen? Zijn zij meer betrokken bij de wereld? Daarnaast is het onderzoek opgezet als panel: jongeren wordt gevraagd in alle jaren van onderzoek deel te nemen. Dit betekent dat het mogelijk is individuele jongeren te volgen in de tijd, en verklaringen te zoeken voor veranderingen in houding en gedrag. In dit hoofdstuk bekijken we welke verschillen er ten opzichte van 2012 optreden onder jongeren wat betreft het gedrag als mondiaal burger en de bijbehorende houdingen. We maken daarbij gebruik van de groep jongeren die zowel in 2012 als in 2013 de vragenlijst volledig invulde.⁴

4.1 Veranderingen in duurzaam gedrag

In deze paragraaf bekijken we eventuele veranderingen in duurzaam gedrag van jongeren tussen 2012 en 2013. Daarbij komt allereerst het verschil in gemiddeld gedrag aan de orde. Zijn Nederlandse jongeren gemiddeld genomen bijvoorbeeld zuiniger geworden met energie? Zijn zij zich meer gaan inzetten als vrijwilliger? Het is aannemelijk dat er in het gemiddelde gedrag van jongeren tussen 2012 en 2013 geen grote verschillen zijn. In een jaar verandert er immers over de hele groep niet zoveel in de situatie van Nederlandse jongeren. Daarom bekijken we naast de gemiddelde veranderingen ook steeds de verandering op persoonsniveau.⁵ Dit geeft meer inzicht in de dynamiek achter de gemiddelden. Ook bij

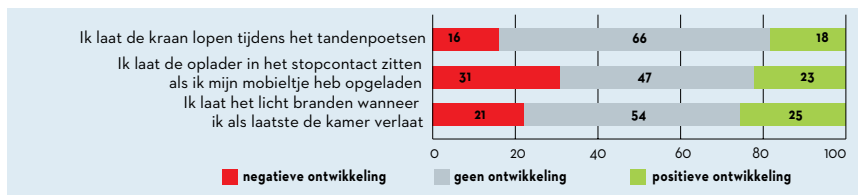
⁴ De resultaten in dit hoofdstuk zijn niet gewogen. Dit betekent ook dat de resultaten niet representatief zijn voor jongeren in Nederland, maar wel een goede indicatie kunnen geven.

⁵ Dit gemiddelde op persoonsniveau is berekend op basis van de oorspronkelijke vier antwoordcategorieën voor gedragingen: nooit, soms, vaak en altijd. Eerder, onder andere bij de constructie van de index mondiaal burgerschap, is gebruik gemaakt van een gedichotomiseerde versie (nooit en soms/ vaak en altijd). Daarmee zouden we echter in dit geval de relevante dynamiek tussen de vier categorieën negeren.

een kleine gemiddelde verandering kunnen individuele jongeren zich meer of minder duurzaam zijn gaan gedragen. Als een grote groep jongeren zich bijvoorbeeld meer duurzaam is gaan gedragen, en een andere groep minder duurzaam, is dit niet zichtbaar in het gemiddelde van de groep.

Zuinig met water en energie

Jongeren zijn gemiddeld niet veel veranderd in de manier waarop zij omgaan met water en energie. Alleen wat betreft het opladen van hun mobiele telefoon zijn zij gemiddeld wat minder duurzaam geworden. Bijna één op de drie jongeren geeft in 2013 aan vaker de oplader in het stopcontact te laten zitten dan in 2012. In de dynamiek op persoonsniveau zien we echter ook dat een substantieel aantal jongeren juist duurzamer is gaan handelen (zie Figuur 4.1). Daarnaast zien we ook het gebrek aan verandering in bijvoorbeeld het kraan laten lopen tijdens het tandenpoetsen: 66 procent van de jongeren is hierin onveranderd ten opzichte van 2012.

Figuur 4.1 Zuinig met energie en water, verschilscores in categorieën. n = 1.291, ongewogen resultaten.

Mobiliteit

Het thema mobiliteit is zowel in 2012 als in 2013 onder jongeren in kaart gebracht met één stelling: 'Als ik mag kiezen, laat ik me liever wegbrengen met de auto dan dat ik fiets'. Gemiddeld laten jongeren zich in 2013 vaker liever wegbrengen dan dat zij de fiets pakken. Nederlandse jongeren zijn dus op het gebied van mobiliteit wat minder duurzaam geworden. Op persoonsniveau zien we dat 27 procent van de jongeren hierin in 2013 duurzamer scoort dan in 2012, tegenover 50 procent met hetzelfde antwoord, en 22 procent met een minder duurzame score.

Recycling en omgang met afval

Het gedrag van jongeren wat betreft recycling en de omgang met afval is in beide jaren gemeten door stellingen over 'afval op straat gooien', 'eten weggooien dat nog goed is' en 'hergebruik van plastic tasjes'. Op dit thema vinden we geen verschillen tussen 2012 en 2013: jongeren zijn zich gemiddeld genomen niet meer of minder duurzaam gaan gedragen rondom afval en hergebruik.

Ook op individueel niveau blijkt dat bijna driekwart van de jongeren in 2013 hetzelfde omging met afval op straat als in 2012 (zie Figuur 4.2). Bijna een kwart van de jongeren is minder vaak eten weg gaan gooien als het nog goed is. Daar staat echter 22 procent tegenover die wel vaker eten dat nog goed is weg is gaan gooien. Gemiddeld genomen is er daardoor weinig verandering te zien, maar op individueel niveau is er wel degelijk beweging. Hoewel jongeren gemiddeld geen toename vertoonden in het hergebruik van plastic tasjes, is toch bijna een derde van de jongeren zich op dit vlak in 2013 meer duurzaam gaan gedragen dan in 2012.

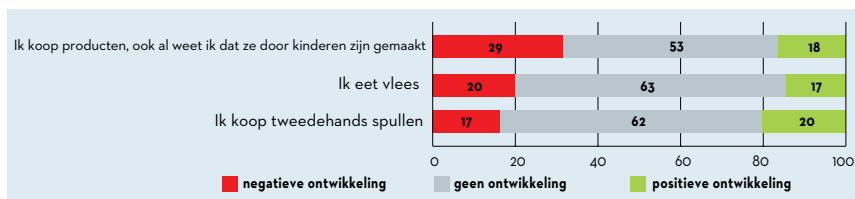
Figuur 4.2 Recycling en omgang met afval, verschillen in categorieën. n = 1.291, ongewogen resultaten.

Consumentengedrag

Consumentengedrag zegt onder jongeren minder dan onder volwassenen. Jongeren zijn voor (veel) aankopen nog afhankelijk van hun ouders/verzorgers. Ook het eetgedrag van jongeren staat vaak niet op zichzelf. Dat neemt niet weg dat jongeren ook in consumentengedrag, zij het in mindere mate, al hun eigen keuzes kunnen maken. Daarom zijn in 2012 en 2013 een drietal stellingen op dit thema aan jongeren voorgelegd, over het 'kopen van tweedehands kleding', 'het eten van vlees' en 'het kopen van producten waarvan je weet dat ze door kinderen zijn gemaakt'. In 2013 is in de media relatief veel aandacht geweest voor de arbeidsomstandigheden van arbeiders in lagelonenlanden, onder andere door een aantal grote incidenten in kledingfabrieken. Het is opvallend dat jongeren gemiddeld in 2013 vaker aangeven dat zij 'producten kopen waarvan zij weten dat deze door kinderen zijn gemaakt' dan in 2012. Mogelijk betekent dit dat jongeren door de recente gebeurtenissen meer kennis hebben van

arbeidsomstandigheden en kinderarbeid, maar hun gedrag er niet op aanpassen. In het eten van vlees en het kopen van tweedehands spullen zijn jongeren zich gemiddeld niet anders gaan gedragen.

Wanneer we de dynamiek op persoonsniveau bekijken (zie Figuur 4.3), blijkt dat een relatief grote groep jongeren (29%) aangeeft vaker dan in 2012 producten te kopen waarvan ze weten dat deze door kinderen zijn gemaakt. Voor het eten van vlees en het kopen van tweedehands spullen zijn de verschuivingen binnen de groep jongeren kleiner, respectievelijk 63 procent en 62 procent geeft hetzelfde antwoord als in 2012.

Figuur 4.3 Consumentengedrag, vershilscores in categorieën, n = 1.291, ongewogen resultaten.

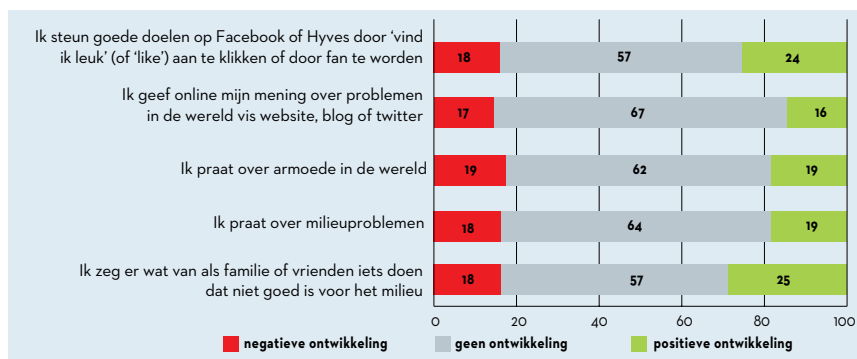
Informatie zoeken over mondiale vraagstukken

Het aandeel jongeren dat informatie over mondiale vraagstukken zoekt via het internet ligt in 2013 hoger dan in 2012. In het zoeken van informatie via tv, krant of radio vinden we geen verandering. Een deel van de verklaring voor de stijging in het zoeken naar informatie op internet ligt mogelijk in de opkomst van *tablets*, waardoor nieuws op internet (nog) toegankelijker is geworden in het dagelijks leven en in het onderwijs.

Mening geven over mondiale vraagstukken

Een onderdeel van duurzaam gedrag is het geven van je mening over mondiale vraagstukken. Met vijf stellingen vroegen we jongeren in 2012 en in 2013 aan te geven in hoeverre zij op verschillende manieren hun mening geven over problemen in de wereld. Jongeren lijken zich hierin wat duurzamer te zijn gaan gedragen. Ten opzichte van 2012 steunen jongeren in 2013 vaker goede doelen door op Facebook of Hyves ‘vind ik leuk’ of ‘like’ aan te klikken. Ook corrigeren jongeren gemiddeld genomen vaker vrienden en familie als zij iets doen wat niet goed is voor het milieu.

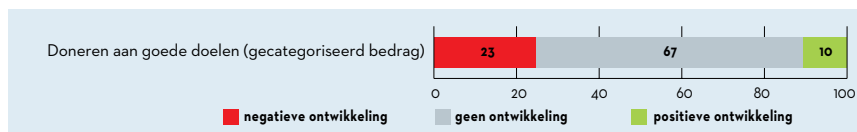
Op persoonsniveau zien we dat de meerderheid van de jongeren onveranderd is ten opzichte van vorig jaar (zie Figuur 4.4). De eerdergenoemde stijging in gemiddelden zien we ook terug: ongeveer een kwart van de jongeren geeft aan vaker dan in 2012 goede doelen te steunen op Facebook of Hyves en er iets van te zeggen als vrienden en familie iets doen wat niet goed is voor het milieu. Daar staat een kleinere groep jongeren tegenover die dit juist minder is gaan doen.

Figuur 4.4 Mening geven over mondiale vraagstukken, verschilscores in categorieën. n = 1.291, ongewogen resultaten.

Doneren aan goede doelen

Zijn jongeren in het afgelopen jaar vaker geld gaan inzamelen of doneren voor een goed doel? Op beide activiteiten (inzamelen en zelf doneren) vinden we geen verschil met 2012 (zie Figuur 4.5). Wel is het bedrag dat jongeren geven aan goede doelen iets afgenomen ten opzichte van 2012. Het is vooral de groep jongeren die veel doneert die is afgenomen.

Figuur 4.5 Bedrag gedoneerd aan goede doelen, verschilscores in categorieën. n = 1.291, ongewogen resultaten.

Vrijwilligerswerk

Jongeren verrichtten in 2013 niet vaker, maar ook niet minder vaak vrijwilligerswerk dan in 2012. Ook het aantal keer dat jongeren vrijwilligerswerk hebben verricht is niet veranderd. Wanneer we de veranderingen op het individuele niveau bekijken, heeft het merendeel (namelijk twee van de drie jongeren) in 2013 even vaak vrijwilligerswerk gedaan als in 2012. Achttien procent van de jongeren deed meer vrijwilligerswerk, en nog eens achttien procent juist minder dan in 2012.

Index mondiaal burgerschap

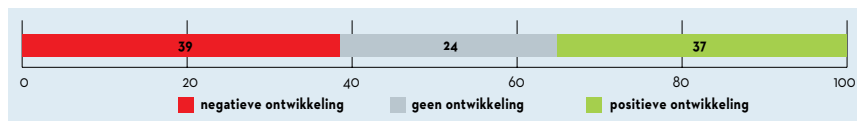
Op een aantal aspecten zijn jongeren zich meer duurzaam gaan gedragen; zij kiezen vaker voor de fiets, zoeken vaker informatie (via internet) over mondiale vraagstukken en geven vaker hun mening wat betreft problemen in de wereld. Echter, jongeren gaven in 2013 gemiddeld minder aan goede doelen en zij kochten vaker producten gemaakt door kinderen. Wat betekent dit voor de Index Mondiaal Burgerschap, de indicator voor de mate waarin jongeren zich als mondiaal burger gedragen?

Als we de gemiddelde scores voor alle jongeren samen op de Index Mondiaal Burgerschap voor 2012 en 2013 vergelijken, is er geen (significant) verschil. Wanneer deze groep echter nader wordt bekeken, valt het volgende op:

- Meisjes scoren in 2013 lager op de Index Mondiaal Burgerschap in vergelijking met 2012; zij vertonen in 2013 dus minder duurzaam gedrag dan in 2012. Voor jongens is er geen verschil.
- Jongeren waarvan de ouders een inkomen hebben in het tweede inkomenskwintiel gedragen zich in 2013 minder als mondiaal burger dan in 2012. Hetzelfde geldt voor jongeren waarvan de ouders een relatief hoog inkomen hebben (5e kwintiel).
- Jongeren waarvan de moeder laagopgeleid is, gedragen zich in 2013 minder als mondiaal burger dan in 2012.
- Ten slotte zijn jongeren die buiten de Randstad wonen zich in 2013 minder duurzaam gaan gedragen ten opzichte van 2012. Voor jongeren die in de Randstad wonen vinden we dit verschil niet.

Op persoonsniveau blijken relatief veel jongeren te veranderen wat betreft mondiaal burgerschapsgedrag. Slechts 24 procent van de jongeren behaalt in 2013 dezelfde score op de Index als in 2012 (zie Figuur 4.6). Als de individuele verschillen nader worden bekeken, blijken er specifieke groepen te zijn die zich meer of minder duurzaam gedragen dan in 2012. We vinden dat jongeren

met een hoger opgeleide vader stabiel zijn in hun antwoorden, dus minder veranderd zijn in het afgelopen jaar, dan jongeren met een laagopgeleide vader. Daarnaast zijn jongeren die in de Randstad wonen vaker dan jongeren die buiten de Randstad wonen zich meer duurzaam gaan gedragen.

Figuur 4.6 Index mondiaal burgerschap, vershilscores in categorieën (%), n = 1.291, ongewogen resultaten.

4.2 Veranderingen in houding

In deze paragraaf bekijken we eventuele veranderingen in de houding van jongeren tussen 2012 en 2013. Daarbij ligt de focus op veranderingen in de mate waarin jongeren de drie principes onderschrijven; de gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid. Zijn jongeren in 2013 er gemiddeld meer van overtuigd dat er in de wereld een gedeelde verantwoordelijkheid bestaat voor het oplossen van mondiale problemen? Ook hier is het aannemelijk dat we gemiddeld geen grote verschillen zullen vinden in de houding van jongeren. Daarom bekijken we naast de gemiddelde veranderingen ook steeds naar de verandering op persoonsniveau.

Gelijkwaardigheid van mensen

Zeven stellingen geven inzicht in de mate waarin jongeren in 2012 en in 2013 de gelijkwaardigheid van mensen onderschrijven. Jongeren lijken in 2013 minder overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen ten opzichte van 2012. Het gaat daarbij vooral om de gelijkwaardigheid wat betreft het recht op arbeid en nabijheid van mensen uit andere culturen. We vinden namelijk de volgende verschillen:

- Gemiddeld vinden jongeren in 2013 vaker dan in 2012 dat zij meer kansen moeten hebben op een baan in Nederland dan een Pool die hier een baan zoekt.
- Jongeren geven in 2013 vaker dan in 2012 aan dat zij liever mensen van de eigen cultuur naast zich hebben wonen dan mensen uit een andere cultuur.
- Jongeren geven in 2013 minder vaak aan dat zij het erg vinden dat een kind uit een arm land minder kansen krijgt dan zichzelf.

Deze veranderingen zien we ook terug in de dynamiek op persoonsniveau. Van alle stellingen is de stijging onder jongeren die het eens zijn met de stelling 'Ik

vind dat ik meer kansen moet hebben op een baan in Nederland dan een Pool die hier een baan zoekt' het grootst: Tweeëndertig procent van de jongeren scoorde in 2013 hoger op deze stelling (was het hier meer mee eens) dan in 2012. Slechts twintig procent van de jongeren onderschreef deze stelling in 2013 minder dan in 2012.

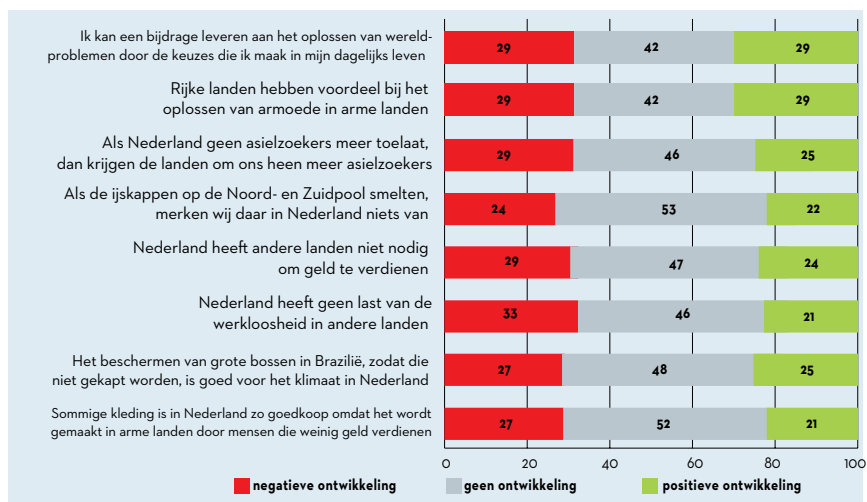
Wederzijdse afhankelijkheid

Het principe van wederzijdse afhankelijkheid veronderstelt een bepaald bewustzijn of kennis van wat er in de wereld gebeurt. In 2012 legde het merendeel van de jongeren verbanden tussen hier en dáár, en ook in 2013 is het voor veel jongeren duidelijk dat mensen in de wereld (economisch) van elkaar afhankelijk zijn, zo zagen we in hoofdstuk 3.

Gemiddeld zijn meer jongeren het in 2013 dan in 2012 eens met de stelling 'als Nederland geen asielzoekers meer toelaat, dan krijgen de landen om ons heen meer asielzoekers'. Ook het besef van de economische afhankelijkheid is gemiddeld toegenomen. Jongeren onderschrijven in 2013 vaker dan in 2012 dat 'sommige kleding in Nederland zo goedkoop is omdat het wordt gemaakt in arme landen door mensen die weinig geld verdienen' en minder vaak dat 'Nederland geen last heeft van de werkloosheid in andere landen'.

Ongeveer de helft van de jongeren onderschrijft in 2013 de stellingen over wederzijdse afhankelijkheid niet meer of minder dan in 2012. Opvallend (zie Figuur 4.7) is dat één op de drie jongeren zich in 2013 bewuster is van de invloed van werkloosheid in andere landen op Nederland dan in 2012. Jongeren lijken ook hier met name de economische afhankelijkheid in de wereld meer te onderschrijven ten opzichte van 2012, want eenzelfde dynamiek zien we bij de stelling 'Nederland heeft andere landen niet nodig om geld te verdienen'.

Gemiddeld genomen zijn er geen grote verschillen tussen 2013 en 2012 in de bijdrage die jongeren zelf denken te kunnen leveren aan het oplossen van problemen in de wereld. Dat betekent echter niet dat Nederlandse jongeren hierin niet zijn veranderd in het afgelopen jaar. Bijna een derde van de jongeren is er meer dan in 2012 van overtuigd dat zij zelf een bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van wereldproblemen. Een even zo grote groep vindt echter in 2013 minder sterk dat zij zelf kunnen bijdragen.

Figuur 4.7 Wederzijdse afhankelijkheid, verschilscores in categorieën (%). n = 1.291, ongewogen resultaten.

Gedeelde verantwoordelijkheid

Het derde principe gaat over de gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. Er zijn aan jongeren in 2012 en 2013 zeven stellingen voorgelegd over dit principe. Vergeleken met 2012, lijken jongeren minder de gedeelde verantwoordelijkheid te onderschrijven, en lijken zij wat meer ‘op Nederland gericht’. Zij geven minder aan dat Nederland andere landen moet helpen met het oplossen van hun problemen en onderschrijven minder dat mensen gezamenlijk de plicht hebben om slachtoffers van natuurrampen overal ter wereld te helpen. Daarnaast onderschrijven jongeren in 2013 meer dat mensen in arme landen hun armoede zelf op moeten lossen.

Op persoonsniveau zien we verder geen erg opvallende dingen, hoewel er wel dynamiek is. Voor alle stellingen over gedeelde verantwoordelijkheid geldt dat bijna de helft van de jongeren hierop ‘gelijk’ scoort ten opzichte van 2012. Ongeveer een kwart van de jongeren is ‘gedaald’ ten opzichte van 2012, en bijna 30 procent onderschrijft het principe van gedeelde verantwoordelijkheid in 2013 meer dan in 2012.

4.3 Conclusie

In dit hoofdstuk komen de veranderingen in gedrag en houding aan bod van jongeren tussen 2012 en 2013. Dezelfde groep jongeren heeft zowel in 2012 als in 2013 een vragenlijst ingevuld over duurzaamheid en mondiaal burgerschap. In een jaar tijd zijn geen grote verschuivingen te verwachten, zeker niet in gemiddeld gedrag en houding van de jongeren samen. Vandaar dat er ook aandacht is voor veranderingen op persoonsniveau.

Voor verschuivingen in gedrag is naar dezelfde elementen gekeken als in Hoofdstuk 2. Op een aantal punten is de groep jongeren gemiddeld genomen zich wat minder duurzaam gaan gedragen. Jongeren laten vaker de oplader in het stopcontact zitten als hun mobiele telefoon is opgeladen en ze kiezen vaker voor de auto dan voor de fiets dan in 2012. Ook is er geen echte verbetering te zien als het gaat om het eten van vlees en het kopen van tweedehands spullen. Ten aanzien van het recyclen en hun omgang met water en energie waren de jongeren al in 2012 redelijk duurzaam en dit duurzame gedrag hebben ze vastgehouden. Op één aspect zijn jongeren zich minder duurzaam gaan gedragen. Zij kopen vaker spullen gemaakt door kinderen. Waarschijnlijk is dit eerder het gevolg van een toename van kennis over de arbeidsomstandigheden waaronder spullen die in Nederland te koop zijn worden gemaakt, dan dat jongeren daadwerkelijk bewust vaker kiezen voor kinderarbeid.

Jongeren zoeken in 2012 vaker nieuws op internet over mondiale vraagstukken en *'liken'* vaker goede doelen op Facebook dan in 2013. Ze spreken familie en vrienden er ook vaker op aan als deze milieuvriendelijk gedrag vertonen. Er zijn gemiddeld genomen geen veranderingen zichtbaar in het zoekgedrag van jongeren voor informatie over mondiale vraagstukken via de traditionele media. Ook zijn er geen verschillen met betrekking tot het doneren en inzamelen van geld, en het doen van vrijwilligerswerk.

Individuele verschuivingen in gedrag zijn het grootst bij het laten zitten van de oplader in het stopcontact, het hergebruik van plastic tasjes, het kopen van producten gemaakt door kinderen, *liken* van goede doelen en het aanspreken van familie op milieuvriendelijk gedrag. Het gedrag van jongeren is het minst veranderd als het gaat om het onnodig laten lopen van de kraan, het gooien van afval op straat, het bijhouden van een weblog, en het doneren en inzamelen van geld voor goede doelen.

De gedragsverschuivingen van jongeren leveren geen netto verschil op in de mate van mondiaal burgerschap van de jongeren in het panel. Het aantal jongeren waarbij geen veranderingen in de mate van mondiaal burgerschap is opgetreden is echter beperkt; maar een kwart van de jongeren heeft dezelfde score als in 2012. Jongeren met een hoog opgeleide vader en jongeren die in de Randstad wonen zijn zich in 2013 vaker duurzamer gaan gedragen dan in 2012. Meisjes, jongeren met een laag opgeleide moeder, en jongeren die buiten de Randstad wonen zijn zich echter minder duurzaam gaan gedragen.

Naast veranderingen in gedrag is er ook gekeken naar veranderingen in de mate waarin jongeren de drie principes van mondiaal burgerschap onderschrijven; de gelijkwaardigheid van mensen, een besef van wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. Zowel in 2012 als in 2013 is er onder jongeren een groot besef van wederzijdse afhankelijkheid. Jongeren lijken in 2013 echter minder overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen en van een gedeelde verantwoordelijkheid dan in 2012. Zij stellen Nederland en Nederlanders iets voorop ten opzichte van niet-Nederland(ers).

HOOFDSTUK 5

JONGEREN EN DE WERELD: VERKLARINGEN VOOR GEDRAG

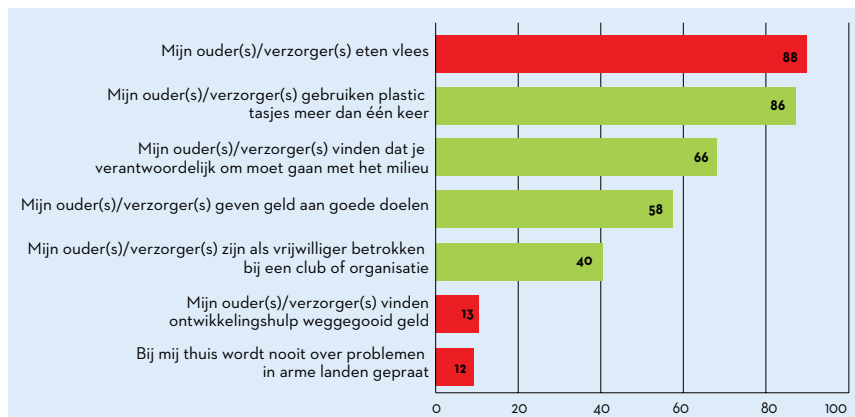
In de voorgaande hoofdstukken zijn we ingegaan op het gedrag van Nederlandse jongeren wat betreft de duurzaamheid van samenleving en milieu. Daarnaast is uiteengezet in hoeverre Nederlandse jongeren de principes van wederzijdse afhankelijkheid, gelijkwaardigheid van mensen en gedeelde verantwoordelijkheid voor mondiale vraagstukken onderschrijven. In dit hoofdstuk wordt gekeken in hoeverre er een relatie bestaat tussen deze zaken. Vertonen jongeren die de principes onderschrijven meer gedrag dat ten goede komt aan een betere wereld? Welke rol spelen achtergrondkenmerken, zoals bijvoorbeeld sekse, leeftijd en opleiding van jongeren bij het verklaren van gedrag dat bevorderend is voor de duurzaamheid van samenleving en milieu? Daarbij kijken we aanvullend naar de rol van de thuissituatie van jongeren, het gedrag en de denkbelden van de ouders, en naar de kennis die zij hebben over de wereld. Deze twee begrippen worden hieronder eerst beknopt toegelicht.

In het tweede deel van dit hoofdstuk (vanaf paragraaf 5.3) ligt de focus op een drietal groepen jongeren die in positieve zin afwijken van de overige Nederlandse jongeren. We onderscheidden jongeren die 1) altijd zuinig zijn in de omgang met water, energie en gebruiksvoorwerpen, 2) jongeren die zeer geïnteresseerd zijn in mondiale vraagstukken en 3) jongeren die zich actief inzetten voor een betere wereld. Wat onderscheidt deze jongeren van de rest van de Nederlanders tussen de twaalf en achttien jaar? Zijn het vooral meisjes, of juist jongens? Onderschrijven zij vaker dan anderen de principes van gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid?

5.1 Thuisituatie en kennis van mondiale vraagstukken

In dit onderzoek is een aantal vragen gesteld aan jongeren over de manier waarop hun ouders aankijken tegen mondiale vraagstukken, en over het gedrag van hun ouders wat betreft de duurzaamheid van samenleving en milieu. Het wereldbeeld van jongeren wordt tenslotte mede bepaald door de denkbeelden van hun ouders middels waardeoverdracht in ouder/kind relaties (Broek et al., 2010; Roest, 2009). Mogelijk heeft ‘duurzaam gedrag’ of een ‘duurzame houding’ van de ouders invloed op het gedrag en de houding van jongeren.

Jongeren geven aan dat hun ouders redelijk begaan zijn met de duurzaamheid van samenleving en milieu. Plastic tasjes worden hergebruikt (86%) en ouders vinden dat je verantwoordelijk moet omgaan met het milieu (66%). In slechts twaalf procent van de thuisituaties wordt nooit over problemen in arme landen gepraat en een meerderheid van de ouders geeft volgens de jongeren geld aan goede doelen (58%, zie Figuur 5.1). Daar staat tegenover dat bijna negentig procent van de ouders vlees eet en minder dan de helft van de ouders als vrijwilliger betrokken is bij een club of organisatie (40%).

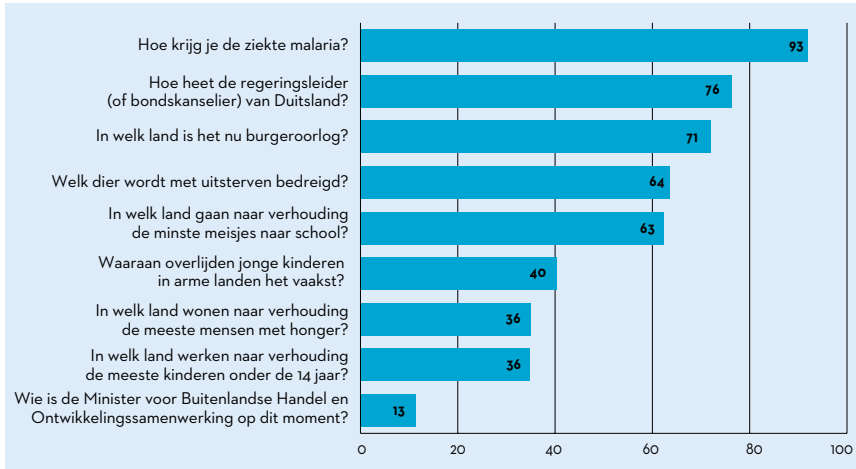

Figuur 5.1 Thuisituatie (% past wel bij mijn thuisituatie). n = 1.457, gewogen resultaten.

Kennis over de wereld

Welke kennis hebben jongeren over de wereld? Om hier globaal inzicht in te krijgen legden we negen meerkeuze vragen voor (zie Figuur 5.2). De thema's van deze kennisvragen zijn afgeleid van de VN Millenniumverklaring en de Millenniumdoelen, bijvoorbeeld: 'In welk land wonen naar verhouding de meeste mensen met honger?' en 'Hoe krijg je de ziekte malaria?'. Jongeren

beantwoordden gemiddeld vijf van de negen kennisvragen goed. Een enkeling (18 jongeren) had alle negen vragen goed, en omgekeerd hadden zeventien jongeren geen enkele vraag goed.

Figuur 5.2. Kennisvragen (% goede antwoorden), n = 1.457, gewogen resultaten.

5.2 Verklaringen voor mondiaal burgerschapsgedrag

Welke verklaringen zijn er voor duurzaam gedrag onder Nederlandse jongeren in 2013? Zoals genoemd in de inleiding van dit onderzoek is duurzaam gedrag, of de mondiale dimensie van burgerschap, door Carabain et al. (2012) gedefinieerd als ‘gedrag dat recht doet aan de principes van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld, de gelijkwaardigheid van mensen en de gedeelde verantwoordelijkheid voor mondiale vraagstukken’. De Index Mondiaal Burgerschap, zoals gepresenteerd in Hoofdstuk 2, is in dit onderzoek de indicator voor zulk gedrag. Aansluitend bij de definitie verwachten we een relatie tussen de drie principes en de Index Mondiaal Burgerschap. Des te sterker iemand de principes onderschrijft, des te meer duurzaam gedrag vertoont hij of zij.

Er is een aantal factoren dat een rol kan spelen bij het al dan niet vertonen van duurzaam gedrag. Ten eerste wordt de houding van jongeren nog sterk bepaald door hun ouders of thuissituatie en minder door de eigen houding en principes. Ook zijn jongeren in het vertonen van duurzaam gedrag niet onafhankelijk van hun ouders of verzorgers. Bijvoorbeeld het kopen van tweedehands spullen of bepaalde eetgewoonten (vlees eten) worden mogelijk meer bepaald door ouders

of verzorgers dan door jongeren zelf. Het zijn immers vaak de ouders die de boodschappen voor het huishouden doen.

Naast de drie principes en indicatoren voor thuissituatie nemen we in het verklarende model voor duurzaam gedrag ter controle ook een aantal andere achtergrondkenmerken mee: sekse, leeftijd, opleiding, opleiding ouders, bruto jaarinkomen huishouden en het al dan niet wonen in de Randstad. Analooq aan het model in 2012 toetsen we ook of de mate waarin een jongere contact heeft met andere culturen, de kennis van de jongere over de wereld en de altruïstische waarden van de jongere een verklaring zijn voor het vertonen van mondiaal burgerschap.⁶

Resultaten

In Tabel 5.1 staan de resultaten van een regressieanalyse met als afhankelijke variabele de Index Mondiaal Burgerschap. Op basis van de analyse kunnen we het volgende concluderen:

- *Thuissituatie* speelt zoals verwacht een rol bij het verklaren van duurzaam gedrag. Jongeren uit een thuissituatie waarin meer aandacht is voor problemen in de wereld en voor duurzaam gedrag, vertonen meer duurzaam gedrag dan jongeren uit een minder stimulerende thuissituatie. Het voorbeeld dat ouders geven over bijvoorbeeld milieu en vrijwilligerswerk is dus van belang bij het duurzame gedrag van de jongeren.
- Van de achtergrondkenmerken in het model speelt alleen de *opleiding* van de jongere een rol bij het verklaren van mondiaal burgerschapsgedrag. Des te hoger de opleiding, des te meer een jongere duurzaam gedrag vertoont.
- De mate waarin jongeren *altruïstische waarden* onderschrijven speelt ook een rol bij de mate waarin jongeren duurzaam gedrag vertonen. Des te altruïstischer een jongere is, des te meer duurzaam gedrag hij of zij laat zien.
- *Kennis* over de wereld onder jongeren kent een positieve relatie met het vertonen van duurzaam gedrag voor samenleving en milieu. Dit betekent dat jongeren die meer kennis over de wereld hebben, vaker duurzaam gedrag vertonen.
- Van de drie principes speelt het besef van *wederzijdse afhankelijkheid* in de wereld een rol bij het verklaren van mondiaal burgerschap. Jongeren die het principe van wederzijdse afhankelijkheid meer onderschrijven, vertonen

⁶ Uitgebreide toelichting bij de opbouw van het model en de verwachtingen daarbij is te vinden in de publicatie 'Jongeren en mondiaal burgerschap 2012'. Zie <http://www.ncdo.nl/artikel/jongeren-en-mondiaal-burgerschap-2012>.

vaker duurzaam gedrag. In dezelfde analyse in 2012 speelde het principe van de gelijkwaardigheid van mensen ook een rol bij het verklaren van mondiaal burgerschap. In de huidige analyse vertoont de data wel deze tendens, maar is dit effect niet (meer) significant.

Tabel 5.1 Regressie analyse achtergrondkenmerken, principes en mondiaal burgerschapsgedrag (afh.)

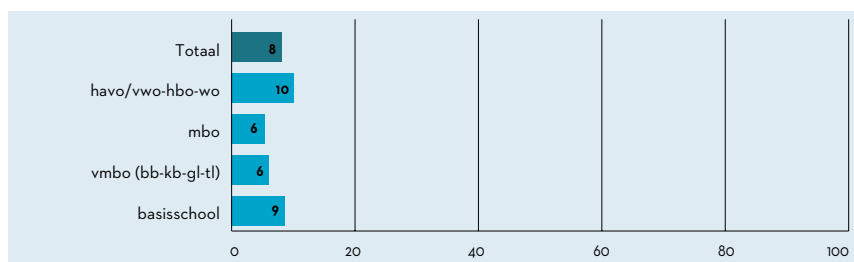
	Beta
Achtergrondkenmerken	
Sekse (meisje)	-0,046
Leeftijd	0,022
Opleiding	,080*
Opleiding vader	0,018
Opleiding moeder	0,050
Bruto jaarinkomen huishouden	-0,050
Wonend in Randstad	0,016
Principes	
Gelijkwaardigheid van mensen	0,054
Wederzijdse afhankelijkheid	,076*
Gedeelde verantwoordelijkheid	0,015
Overige	
Altruïstische waarden	,343**
Contact met andere culturen	-0,002
Thuisituatie	,101**
Kennis	,066*
Aangepaste R ²	0,22

Significantie: *p<.05, **p<.01. n = (min) 1.244. Ongewogen resultaten.

5.3 Profiel 1: Jongeren die zuinig omgaan met water, energie en plastic

In de vorige paragraaf zagen we dat verschillende factoren een rol spelen bij het verklaren van duurzaam gedrag bij Nederlandse jongeren. Om meer inzicht te krijgen in de achtergrond van Nederlandse jongeren die duurzaam gedrag vertonen, onderscheidde we een drietal groepen jongeren die in positieve zin afwijken van de overige Nederlandse jongeren: jongeren die 1) altijd zuinig zijn in de omgang met water, energie en gebruiksvoorwerpen, 2) jongeren die zeer geïnteresseerd zijn in mondiale vraagstukken en 3) jongeren die zich actief inzetten voor een betere wereld. Wat onderscheidt deze jongeren van de rest van de Nederlanders tussen de twaalf en achttien jaar? Hieronder gaan we verder in op deze drie groepen.

De eerste groep die we onderscheiden heeft een ‘zuinig’ profiel. Hiervoor zijn jongeren geselecteerd die altijd zuinig zijn met water (kraan nooit laten lopen tijdens tandenpoetsen), altijd zuinig zijn met energie (licht altijd uit wanneer ze de kamer verlaten en de oplader van de mobiele telefoon altijd uit het stopcontact na opladen) en altijd plastic recyclen (plastic tasjes altijd meer dan één keer gebruiken). Acht procent van de Nederlandse jongeren valt in deze groep. Wat maakt hen anders dan jongeren die minder of niet duurzaam zijn wat betreft energie en water? Zij onderscheiden zich op twee vlakken. Allereerst zijn deze jongeren vaker te vinden op de havo, vwo, hbo of wo en op de basisschool dan op het vmbo of mbo (zie Figuur 5.3). Verder onderscheiden jongeren die altijd zuinig zijn met water, energie en plastic zich van overige Nederlandse jongeren doordat zij vaker het principe van wederzijdse afhankelijkheid onderschrijven.

Figuur 5.3 Jongeren die zuinig omgaan met water, energie en plastic, naar opleiding (%). n = 1.457, gewogen resultaten.

5.4 Profiel 2: Jongeren met zeer veel kennis van de wereld

De tweede groep jongeren die we nader bekijken heeft een ‘zeer geïnteresseerd’ profiel. Deze jongeren hebben veel kennis van de wereld (zeven of meer van de kennisvragen goed) en zij volgen het nieuws over de wereld via tv, krant of radio of via internet. Tien procent van de jongeren voldoet aan dit profiel. Wat onderscheidt deze jongeren, behalve hun gedrag, van de rest van de Nederlandse jongeren?

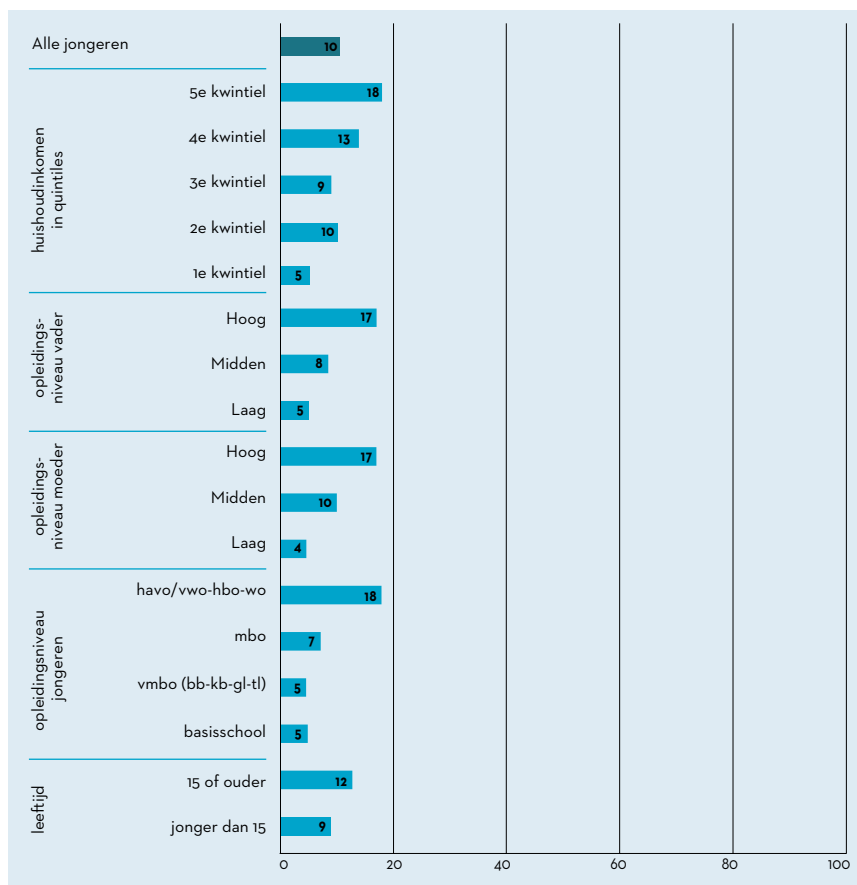
Niet helemaal onverwacht blijkt deze groep zich te onderscheiden van overige Nederlandse jongeren door opleiding:

- Jongeren met veel kennis zijn veel vaker te vinden op de havo, vwo, hbo of wo dan in het basisonderwijs, het vmbo of het mbo (zie Figuur 5.4).
- Jongeren met een hoger opgeleide vader hebben vaker zelf veel kennis en interesse dan jongeren met een middel of lager opgeleide vader.
- Hetzelfde geldt voor de opleiding van de moeder. Des te hoger de opleiding van de moeder, des te vaker de jongeren veel kennis van en interesse in de wereld hebben.

We vinden ook verschillen naar leeftijd en huishoudinkomen:

- Jongeren met veel kennis en interesse zijn vaker vijftien jaar of ouder.
- Jongeren met veel kennis en interesse zijn vaker te vinden in gezinnen met een hoog bruto huishoudinkomen (4e en 5e kwintiel), en minder in gezinnen met een laag bruto huishoudinkomen (1e kwintiel).

In een multiële regressieanalyse waarin de rol van alle achtergrondkenmerken en de rol van de principes op het al dan niet behoren tot de groep jongeren met veel kennis en interesse wordt bekeken, blijkt alleen opleiding van de jongere zelf nog een significant effect te hebben. Met andere woorden, gecontroleerd voor andere factoren blijkt opleiding als enige een rol te spelen.

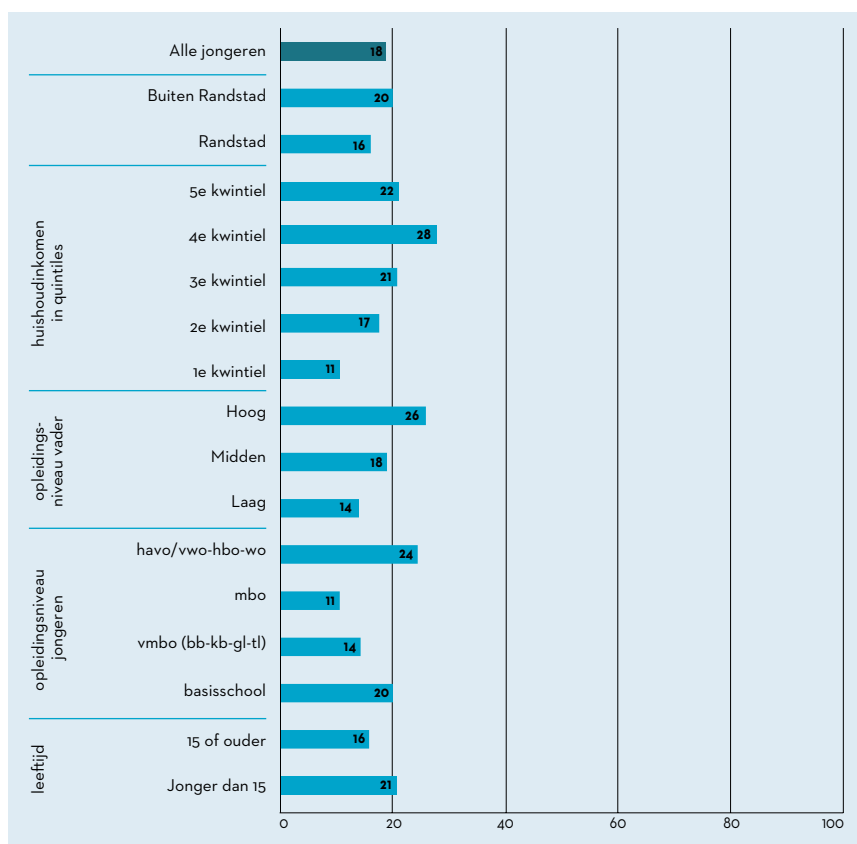

Figuur 5.4 Jongeren met veel kennis van de wereld, naar leeftijd, opleidingsniveau, opleidingsniveau moeder, opleidingsniveau vader en bruto huishoudinkomen (%). n = 1.457, gewogen resultaten.

5.5 Profiel 3: Jongeren die zich actief inzetten voor een betere wereld

De derde groep jongeren die we nader belichten in dit hoofdstuk onderscheidt zich doordat deze jongeren een actieve bijdrage leveren aan een duurzame samenleving. Dat betekent dat deze jongeren actief zijn als vrijwilliger en dat zij geld inzamelen voor een goed doel. Achttien procent van de jongeren voldoet aan dit profiel.

Hoe ziet de achtergrond van deze jongeren eruit? Allereerst zijn deze jongeren vaker tussen twaalf en vijftien jaar oud dan dat zij ouder dan vijftien zijn. In een multiple regressieanalyse, waarin alle achtergrondkenmerken en de principes zijn meegenomen, blijkt dat leeftijd een significante rol speelt bij het al dan niet actief inzetten voor een betere wereld. Daarnaast is er wederom een verschil naar opleiding. Jongeren die zich actief inzetten zijn vaker terug te vinden op de havo, vwo, hbo of wo en op de basisschool dan op het vmbo en mbo (zie Figuur 5.5). Jongeren waarvan de vader hoogopgeleid is zetten zich vaker actief in voor een betere wereld. Hetzelfde geldt voor het huishoudinkomen, jongeren uit gezinnen met een hoger huishoudinkomen (4e en 5e kwintiel) zijn vaker actief als vrijwilliger en zamelen vaker geld in voor een goed doel dan jongeren uit gezinnen met lagere inkomens. Ten slotte zetten jongeren die buiten de Randstad wonen zich vaker actief in dan jongeren die in de Randstad wonen.

Figuur 5.5 Jongeren die zich actief inzetten, naar leeftijd, opleidingsniveau, opleidingsniveau vader, bruto huishoudinkomen en al dan niet wonend in de Randstad (%). n = 1.457, gewogen resultaten.

5.6 Conclusie

Het verklaren van de duurzaamheid van het gedrag van jongeren staat centraal in dit hoofdstuk. Er is gekeken naar de verklarende factoren voor verschillen in de mate van mondiaal burgerschap. Het mondiaal burgerschap van jongeren is gemeten met de index van mondiaal burgerschap zoals gedefinieerd in hoofdstuk 2 en is opgebouwd uit acht soorten gedragingen variërend van het onnodig laten lopen van de kraan tijdens het tandenpoetsen en het kopen van fairtrade producten tot het geven van je mening over armoede- en milieu vraagstukken.

Het opleidingsniveau van jongeren en wat jongeren van de wereld weten bepalen voor een deel de mate waarin jongeren zich inzetten voor een duurzame natuur en samenleving. Hoe hoger jongeren zijn opgeleid des te duurzamer gedragen zij zich. Een hogere opleiding gaat vaak samen met een grotere mate van kennis over wereldproblematiek, maar niet noodzakelijkerwijs. Veel kennis van de wereld heeft los van opleidingsniveau invloed op de mate van mondiaal burgerschap, waarbij meer kennis samengaat met meer duurzaam gedrag.

Hoe jongeren in de wereld staan wordt in grote mate bepaald door de thuissituatie. Zodra ouders zich milieubewuster gedragen, meer begaan zijn met armoede in de wereld, zich inzetten voor goede doelen en vrijwilligerswerk verrichten, vertonen jongeren duurzamer gedrag. Zij gaan dan ook, net als hun ouders, bewust om met natuur en samenleving. Jongeren kopiëren het gedrag van hun ouders. Met de drie principes van mondiaal burgerschap, intercultureel contact en altruïsme brengen we de houding van jongeren ten aanzien van natuur en samenleving in beeld. Van de drie principes is alleen het besef van wederzijdse afhankelijkheid van invloed. Dit kan wellicht gerelateerd worden aan het opleidings- en kennisniveau van jongeren, hoe hoger jongeren zijn opgeleid en hoe meer ze weten des te groter zal hun besef van wederzijdse afhankelijkheid zijn. Echter, het principe van wederzijdse afhankelijkheid verklaart ook los van dit mechanisme verschillen in het duurzame gedrag van jongeren. Tenslotte, hoe meer jongeren begaan zijn met anderen en hoe meer ze bereidt zijn zich in te zetten voor anderen - hoe altruïstischer ze zijn - des te meer gedragen zij zich als mondiaal burger. Dit begaan zijn met andere mensen en de natuur verklaart de meeste verschillen in mondiaal burgerschap tussen jongeren.

Om beter inzicht te krijgen in de relatie tussen achtergrondkenmerken, houding en gedrag zijn drie groepen nader belicht die in positieve zin afwijken van de andere Nederlandse jongeren. Jongeren die 1) altijd zuinig zijn in de omgang met water, energie en gebruiksvoorwerpen, 2) jongeren die zeer geïnteresseerd zijn

in mondiale vraagstukken en 3) jongeren die zich actief inzetten voor een betere wereld. Het profiel van de eerste twee groepen, profiel ‘zuinig’ en profiel ‘interesse’, komen sterk overeen. De jongeren in beide profielen hebben gemiddeld een hoger opleidingsniveau dan de jongeren die minder zuinig of geïnteresseerd zijn. De jongeren in profiel ‘zuinig’ onderschrijven daarnaast meer het principe van wederzijdse afhankelijkheid. De meer dan gemiddeld geïnteresseerde jongeren, profiel 2, hebben hoger opgeleide ouders met een hoger inkomen en zijn wat ouder dan jongeren met minder interesse.

In profiel 3 zitten jongeren die zich zeer actief inzetten voor een betere wereld. In tegenstelling tot de jongeren uit de andere twee profielen, treffen we in het ‘actieve’ profiel niet alleen jongeren aan met een hoog opleidingsniveau. Behalve jongeren van de havo/vwo+ zijn er ook jongeren van de basisschool die zich actief inzetten voor een betere wereld. In profiel 3, zijn de jongeren dan ook gemiddeld jonger dan jongeren die zich minder actief inzetten. Een hoge opgeleide vader en een hoog huishoudinkomen vergroten daarnaast de kans dat een jongere zich actief inzet voor een betere wereld.

Duurzaam gedrag is aan te leren. Dat is de eerste conclusie van dit hoofdstuk. Het aanleren gebeurt op school én thuis. Jongeren met een hogere opleiding en met veel kennis over wereld gedragen zich duurzamer dan jongeren met een lagere opleiding en met minder kennis. Daarnaast kopiëren jongeren het gedrag van hun ouders. Als jongeren opgroeien in gezinnen waarin de ouders zich duurzaam gedragen vertonen zij ook duurzaam gedrag. Een tweede conclusie is dat de mate van mondiaal burgerschap van jongeren voornamelijk wordt bepaald door de mate van altruïsme. Hoe altruïstischer jongeren zijn, des te duurzamer gedragen zij zich.

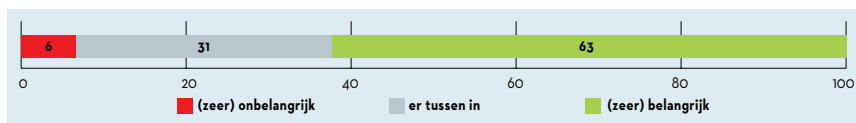
HOOFDSTUK 6

DRAAGVLAK VOOR ONTWIKKELINGSHULP ONDER JONGEREN

Tot 2011 werd door NCDO in de Barometer Internationale Samenwerking uitvoerig verslag uitgebracht van het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking onder volwassen Nederlanders. In 2012 is dit wederom kort aan de orde gekomen in de publicatie ‘Nederlanders en Mondiaal Burgerschap 2012’, en ook in 2013 wordt in het rapport ‘Nederlanders & de Wereld 2013’ ingegaan op draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking. Draagvlak is echter onder jongeren nog amper onderzocht. Daarom zijn in dit onderzoek drie vragen meegenomen over de houding van jongeren ten opzichte van ontwikkelingssamenwerking. De vragen gaan over het belang om mensen in andere landen te helpen zich te ontwikkelen en het geld dat Nederland aan ontwikkelingshulp uitgeeft, ook ten opzichte van andere beleidsthema’s.

6.1 Het belang om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen

Een ruime meerderheid van de jongeren (63%) vindt het (zeer) belangrijk om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen (zie Figuur 6.1). Slechts zes procent vindt dit (helemaal) niet belangrijk. Jongeren uit gezinnen met een hoog bruto huishoudinkomen (5e kwintiel) vinden het belangrijker om mensen in arme landen te helpen ontwikkelen dan jongeren uit gezinnen met een bruto huishoudinkomen dat lager is.

Figuur 6.1 Hoe belangrijk is het volgens jou om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen? (%), n = 1.457, gewogen resultaten.

Jongeren die een havo-, vwo-, hbo-, of wo-opleiding volgen hechten meer waarde aan het helpen van mensen in arme landen zich te ontwikkelen dan jongeren met een lager opleidingsniveau. Ook de opleiding van de ouders lijkt hier een rol in te spelen. Jongeren waarvan de ouders een hogere opleiding hebben voltooid vinden het belangrijker mensen in arme landen te helpen, dan jongeren met laagopgeleide ouders.

6.2 Nederlandse ontwikkelingshulp verminderen, vergroten of gelijk houden?

Hoewel Nederlandse jongeren veelal voorstanders zijn van het helpen van mensen in arme landen, blijken zij redelijk negatief over de Nederlandse uitgaven aan ontwikkelingshulp. Slechts zeven procent van de Nederlandse jongeren vindt dat het budget voor ontwikkelingshulp vergroot moet worden (zie Figuur 6.2). Ruim een derde (39%) vindt dat dit budget verminderd moet worden. Tegelijkertijd vindt ook een aanzienlijk deel van de jongeren dat de Nederlandse ontwikkelingshulp gelijk mag blijven (54%).

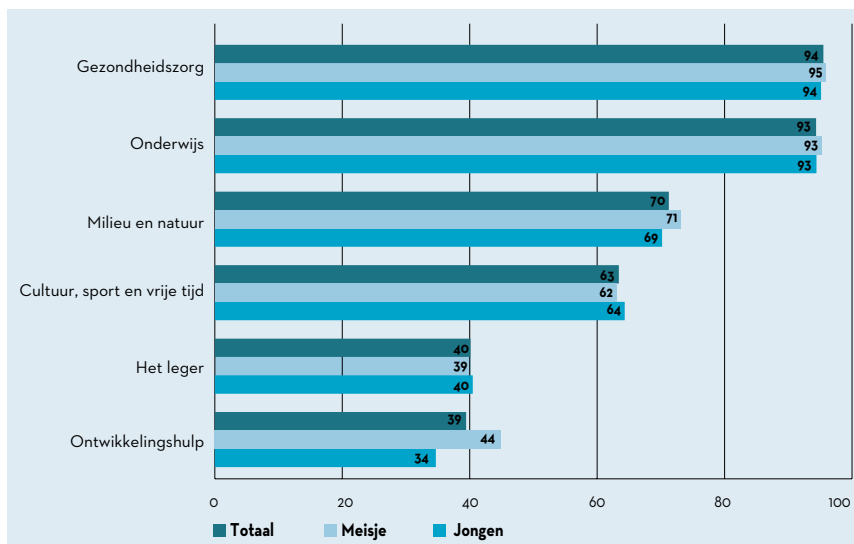

Figuur 6.2 Wat vind jij, moet de Nederlandse ontwikkelingshulp vergroot worden, gelijk blijven of verminderd worden? (%), n = 1.457, gewogen resultaten.

Welke jongeren zijn voor het verminderen van het Nederlandse budget voor ontwikkelingshulp? Jongens zijn vaker voor minderen dan meisjes, en jongeren ouder dan 15 zijn vaker voor verminderen dan jongeren tussen 12 en 14 jaar oud. Daar staat tegenover dat jongeren die op de basisschool zitten vaker willen dat er meer geld wordt uitgegeven aan ontwikkelingshulp. Hetzelfde geldt voor jongeren die buiten de Randstad wonen ten opzichte van jongeren die in de Randstad wonen.

6.3 Relatief belang van aandacht voor ontwikkelingshulp

De meerderheid van de Nederlandse jongeren hecht belang aan het helpen van mensen in arme landen. Zij willen echter niet dat daar meer geld aan wordt uitgegeven, eerder willen zij dat het budget gelijk blijft of vermindert. In hoeverre geldt dit ook als geld voor ontwikkelingshulp wordt gerelateerd aan geld voor andere beleidsonderwerpen? We vroegen jongeren aan te geven hoe belangrijk zij het vinden dat de Nederlandse regering geld besteedt aan verschillende onderwerpen (zie Figuur 6.3). Nederlandse jongeren vinden het voornamelijk belangrijk dat er geld wordt besteed aan gezondheidszorg (94%) en aan onderwijs (93%). Ontwikkelingshulp eindigt samen met uitgaven aan het leger gemiddeld op de laatste plaats: 39% vindt dit (heel) belangrijk. Hierbij bestaat wel een verschil tussen jongens en meisjes: meisjes vinden geld uitgaven aan ontwikkelingshulp belangrijker dan jongens (respectievelijk 44% en 34%). Daarnaast vinden meisjes het belangrijker dat de Nederlandse regering geld uitgeeft aan ontwikkelingshulp dan aan het leger.

Figuur 6.3 Hoe belangrijk vind je het dat de Nederlandse regering geld besteedt aan de volgende onderwerpen? (% (zeer) belangrijk), n= 1.457, gewogen resultaten.

Welke jongeren zien, naast meisjes, nog meer het relatieve belang van geld voor ontwikkelingshulp? Jongeren van twaalf tot veertien jaar vinden het belangrijker dat de Nederlandse regering geld uitgeeft aan ontwikkelingshulp dan jongeren

van vijftien jaar en ouder. Daarnaast vinden jongeren op de basisschool en op havo/vwo/hbo/wo dit belangrijker dan overige jongeren. Ook de opleiding van de ouders van de jongeren speelt mee. Jongeren met hoger opgeleide ouders vinden het belangrijker dat de Nederlandse regering geld uitgeeft aan ontwikkelingshulp dan jongeren met midden of laag opgeleide ouders.

6.4 Conclusie

In eerder onderzoek heeft NCDO het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking onderzocht. Dit draagvlak onderzoek was tot op heden beperkt tot volwassenen. In 'Jongeren & de Wereld 2013' is nu voor het eerst een aantal vragen opgenomen om het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking onder jongeren te peilen.

Een ruime meerderheid van de jongeren, 63 procent, vindt het zeer belangrijk om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen. Zij willen echter niet dat de regering daar meer geld aan uitgeeft dan nu het geval is, eerder willen zij dat het budget voor ontwikkelingssamenwerking gelijk blijft of vermindert. Als jongeren mogen kiezen waaraan de regering geld uitgeeft dan kiezen zij in eerste instantie voor gezondheidszorg en onderwijs en op de laatste plaats voor ontwikkelingssamenwerking. Onder jongeren met een hoge opleiding of jongeren wier ouders hoog zijn opgeleid is er meer steun voor ontwikkelingssamenwerking. Dit komt overeen met de resultaten uit de andere hoofdstukken waar het opleidingsniveau en mondiaal burgerschap vrij constant positief met elkaar samenhangen.

LITERATUUR

- Broek, A. van den, Bronneman-Helmers, R., & Veldheer, V. (Red.) (2010). *Wisseling van de wacht Generaties in Nederland. Sociaal en Cultureel Rapport 2012*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Carabain, C., Keulemans, S., Gent, M. van, & Spitz, G. (2012). *Mondiaal burgerschap. Van draagvlak naar participatie*. Amsterdam: NCDO.
- Crocettie, E., Jahromi, P., & Meeus, W. (2012). Identity and civic engagement in adolescence. *Journal of Adolescence*, 35, 521-532.
- Roest, A. M. C. (2009). *Value similarities and transmissions among family members*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Selman, R. L. (1980). *The growth of interpersonal understanding*. New York: Academic Press.
- Spitz, G. (2012). *Water. Bron van ontwikkeling, macht en conflict. Globaliseringsreeks 3*. Amsterdam: NCDO.

VERANTWOORDING

Dataverzameling

NCDO heeft in mei 2013 de tweede golf van de longitudinale studie Barometer Mondiaal Burgerschap uitgevoerd. De eerste golf was in 2012.

Steekproeftrekking

Het onderzoek is uitgevoerd in het online panel van TNS NIPObase. TNS NIPObase is een database met 59.000 huishoudens (133.000 respondenten) die hebben aangegeven dat zij regelmatig willen meedoen aan onderzoek. Het panel is representatief en gecertificeerd volgens de relevante ISO normen (ISO 20252 en ISO 26362).

Voor deze barometer onder jongeren van 2013 zijn die deelnemers uitgenodigd die: 1) deel hebben genomen aan de vorige meting en 2) aangaven een volgende keer weer mee te willen doen.

Speciale aandacht is besteed aan de leeftijdsgroepen 12-jarigen en 18-jarigen. Jongeren die na de dataverzameling van 2012 18 jaar geworden zijn, zijn uitgenodigd voor de barometer onder volwassenen, ook uitgevoerd door NCDO. Aangezien de meeste 12-jarigen (in 2012) voor het veldwerk van 2013 13 jaar geworden zijn, is een aanvullende steekproef van 250 12-jarigen getrokken. Zo blijft ook het jongste segment vertegenwoordigd.

Respons

De barometer mondiaal burgerschap onder Nederlandse jongeren is uitgevoerd door middel van een online enquête. Het veldwerk heeft gelopen van dinsdag 7 mei 2013 tot en met donderdag 23 mei 2013. Het invullen van de vragenlijst duurde gemiddeld 14 minuten. Er is één reminder gestuurd. Aan het einde van de vragenlijst is de respondenten gevraagd of zij volgend jaar opnieuw deel willen nemen aan dit onderzoek. 98% van de jongeren was bereidwillig.

	2012	2013
Uitgenodigd	2.750	1.835
Respons	2003 (73%)	1.457 (79%)
Uitval ten opzichte van voorgaand jaar		712 (35,6%)
Bereidwillige respons	1.941 (97%)	1.431 (98%)

Weegverantwoording

De resultaten van het onderzoek zijn herwogen op geslacht, leeftijd, regio, opleiding en gezinsgrootte. De ideaalcijfers zijn afkomstig van het CBS. In het onderstaande overzicht staat de behaalde steekproefefficiëntie⁷.

	Steekproef efficiëntie
Weegfactor	0,93

⁷Steekproef efficiëntie = $n / (\text{som}(\text{weegfactor}^2))$

Deze onderzoekspublicatie is een uitgave van NCDO, oktober 2013